

Onnistunut muutto kuntoutusprosessin osana.

Kirjallisuuskatsaus autismin kirjon henkilön muuton ja kotiutumisen tekijöistä.

Ronja Juntunen
Pia Käpylä

Opinnäytetyö
Tammikuu 2017
Sosiaali- ja terveysala
Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma

Tekijä(t) Juntunen, Ronja Käpylä, Pia	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Tammikuu 2017
	Sivumäärä 63	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisu- lupa myönnetty: x
Työn nimi Onnistunut muutto kuntoutusprosessin osana. Kirjallisuuskatsaus autismin kirjon henkilön muuton ja kotiutumisen tekijöistä.		
Tutkinto-ohjelma Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Tiina Lautamo, Aila Pikkarainen		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli kuvata autismin kirjon henkilöiden muuton prosessia korostaen kotiutumisen näkökulmaa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä teorialähtöistä synteesiä ja muodostaa tutkitun tiedon avulla vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin.</p> <p>Autismin kirjon erityispiirteet luovat arkeen jatkuvia haasteita. Nämä haasteet ovat erityisiä pulmakohтия etenkin toimintaympäristön ja lähi-ihmisten vaihtuessa. Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, sillä Suomen valtioneuvoston antaman periaatepäätöksen mukaan (2012) kukaan vammaisen henkilö ei tule asumaan laitoksessa vuoden 2020 jälkeen. Opinnäytetyön aihe ei ole aiemmin käsitelty tutkimusaihe.</p> <p>Opinnäytetyömme toteutimme integroivana kirjallisuuskatsauksena. Opinnäytetyössä tutkimusaineistossa käytettiin artikkeleita, tutkimuksia sekä tieteellistä kirjallisuutta. Kirjallisuushaku rajattiin selkeästi ja siinä käytettiin sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan tietokantoja. Tutkimusaineisto koostui 17 julkaisusta. Analysointi toteutettiin sisällönanalyysimenetelmällä.</p> <p>Tutkimusaineistosta tulokseksi muodostui neljä teemaa. Teemoiksi nousi tutkimusaineistosta osallisuus ja yksilöllisyys, turvallisuus, koordinointi ja tukikeinot prosessia suunniteltaessa. Autismin kirjon erityispiirteet huomioon ottaen, etenkin turvallisuuden ja jatkuvuuden tunteen luominen ovat tärkeitä kotiutumisen tekijöitä. Teemoja tulisi käsitellä yksilöllisesti ja asiakaslähtöisesti autismin kirjon asiakkaan muuton ja kotiutumisen prosessia suunniteltaessa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Autismi, muuttosuunnitelma, kuntoutus, kotiutuminen, kirjallisuuskatsaus		
Muut tiedot		

Description

Author(s) Juntunen, Ronja Käpylä, Pia	Type of publication Bachelor's thesis	Date January 2017
	Number of pages 63	Language of publication: Finnish
		Permission for web publication: x
Title of publication Successful relocation as part of a rehabilitation process. A literature review on the factors related to autistic persons' relocation and adjustment.		
Degree programme Degree Programme in Rehabilitation Counselling		
Supervisor(s) Tiina Lautamo, Aila Pikkarainen		
Assigned by		
<p>Description</p> <p>The objective of the thesis was to describe the moving process of individuals with the Autism spectrum disorders with a special focus on the adjustment factors. The purpose of the thesis was to make a theory-based synthesis and find answers to the predefined research questions with the help of research information.</p> <p>The special characteristics of the Autism spectrum disorders bring constant challenges to everyday lives. These challenges are highlighted when the operational environment and the individuals in it change. The topic of the thesis is of current interest because according to a decision in principle given by The Finnish Council of State (2012), there will be no individuals with intellectual disabilities living in institutions after the year 2020. Moreover, there is no previous research on the topic.</p> <p>The thesis was implemented as an integrated literature review. As research material, articles, studies and scientific literature were used. The literature search was clearly limited with a focus on the databases of social and health care and education. The data consisted of 17 publications. The data was analysed by using content analysis.</p> <p>After analysing the data, four themes were formed. The themes rising from the data were participation and individuality, safety, coordination and means of support when planning the process. Considering the special characteristics of Autism spectrum disorders, creating a feeling of safety and stability are important factors in the adjustment process. The themes should be addressed individually and in a client-oriented way when planning the relocation and the adjustment process of a client with Autism spectrum disorders.</p>		
Keywords (subjects) Autism, Autism spectrum disorders, relocation plan, rehabilitation, literature review		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto.....	6
2	Koti, asuminen ja itsenäistyminen autismin kirjon henkilön elämässä	8
2.1	Autismin kirjon häiriö.....	8
2.2	Autismikuntoutus.....	11
2.3	Koti ja kodin tunne	13
2.4	Nuoruuden ikävaiheen kehitystehtävät.....	14
2.5	Kuntoutus osana erityisryhmien nuoruutta	16
2.6	Muuttoprosessi ja kuntoutus	18
3	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	20
4	Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä	21
5	Kirjallisuushaun toteutus ja aineiston kuvaus.....	23
6	Tutkimusaineiston analysointi	27
7	Tutkimuksen tulokset.....	29
7.1	Tuloksien yleiskuvaus teemoittain	29
7.1.1	Osallisuus ja yksilöllisyys	29
7.1.2	Turvallisuus	30
7.1.3	Koordinointi.....	31
7.1.4	Tukikeinot.....	33
7.2	Tuloksien kuvaus tutkimuskysymyksittäin	34
8	Johtopäätökset ja suositukset.....	36
8.1	Yleiset johtopäätökset	36
8.2	Suosituksset.....	41
9	Luotettavuus ja eettisyys.....	43
10	Pohdinta.....	45
10.1	Pohdinta tutkimuksen toteuttamisesta ja johtopäätöksistä.....	45
10.2	Ammatillinen kasvu	48
	Lähteet	50
	Liitteet	53
	Liite 1. Kirjallisuushaun prosessi	53
	Liite 2. Kirjallisuushaun tulokset	54
	Liite 3. Tutkimustuloksien teemojen kuvaus	62

Kuviot

Kuvio 1. Kirjallisuushaun prosessi (mukaillen Johansson 2007, 7).....	24
---	----

Taulukot

Taulukko 1. Tutkimusaineiston kuvaus.....	25
Taulukko 2. Osallisuus ja yksilöllisyys.	30
Taulukko 3. Turvallisuus	31
Taulukko 4. Koordinointi.....	32
Taulukko 5. Tukikeinot	33
Taulukko 6. Mitä tulee huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?	34
Taulukko 7. Millaista tukea tarvitaan muutto ja kotiutumisosuissa?.....	35
Taulukko 8. Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?	35
Taulukko 9. Muuton suosituslista.	42

1 Johdanto

Opinnäytetyössämme tarkastelemme autismin kirjon henkilön muuttoa ja kotiutumista uuteen ympäristöön. Etsimme tietoa integroivan kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmällä. Kuvaamme teoreettista tietoa muutosta ja kotiutumisesta, sekä kodin tunnun luomisesta. Vertaamme teorian tiedon yhteneväisyyksiä soveltaen niitä autismin kirjon henkilön kotiutumiseen huomioiden heidän käyttäytymisen erityispiirteet. Haluamme nostaa työssämme esiin kotiutumisen merkityksen muuttoprosessissa. Etsimme tietoa ja pohdimme tuloksia siitä, mitkä tekijät edistävät kotiutumista ja kodin tuntua uudessa asuinpaikassa. Millaista tukea arjessa tarvitaan asiakkaan kotiutumiseksi ja mitä kotiutuminen tarkoittaa. Käytämme opinnäytetyössä kattokäsitettä autismi tai autismin kirjo, sillä autistisia piirteitä esiintyy kaikissa autismin kirjon häiriöiden diagnooseissa (Kerola ym. 2010, 26). Käytämme myös kattokäsitettä autismin kirjon henkilö tai autismin kirjon asiakas. Emme puhu nuoresta, sillä muuttava asiakas voi olla fyysiseltä iältään iäkkäämpi kuin nuoren määritelmä. Nuoruuden ikävaiheen kehitystehtävät ovat iästä huolimatta läpikäytäviä muuttaessa ja itsenäistyessä.

Aikuistumisen yksi keskeisin kehitystehtävä on itsenäistyminen ja yksilöllisen elämän rakentaminen. Nämä muutokset ja elämän siirtymätilanteet ovat etenkin autistisille henkilöille erityisen haasteellisia. Ne ovat kohtia, joissa tuen saannilla on suuri merkitys. Valmiit tuetun asumisen vaihtoehdot ja ryhmäkodit soveltuvat usein huonosti autismin kirjon henkilöille, sillä heidän tarpeensa ovat hyvin yksilöllisiä. Sopivien vaihtoehtojen vähyys voi johtaa siihen, että autistiset henkilöt sijoittuvat asumaan paikkoihin joissa ei ole riittävästi autismiosaamista. Tai paikkoihin joissa he eivät saa tarvitsemaansa kokonaisvaltaista ja strukturoitua arkea. (Kerola ym. 2010, 193,197.) Näin ollen asumiseen liittyvien haasteiden vuoksi autismin kirjon henkilöt saattavat päätyä

vastentahtoisesti laitokseen. Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, sillä Suomen valtioneuvoston antaman periaatepäätöksen mukaan yksikään vammaisen henkilö ei tule asumaan laitoksessa vuoden 2020 jälkeen (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2015:15).

Tutkimuksia ja kuvauksia muutosta ja muuttoprosesseista on tehty aikaisemminkin. Muuton kuvausta kotiutumisen näkökulmasta autismin kirjon henkilöille ei kuitenkaan ole aiemmin tehty. Opinnäytetyömme tutkimusaineisto koostuu olemassa olevista julkaisuista. Opinnäytetyössä kuvaamme mitkä tekijät edistävät muuton ja kotiutumisen prosessia. Ehdotamme suosituksia, jotka olisi hyvä huomioida kotiutumisen ja yksilöllisyyden näkökulmasta muuton suunnitteluvaiheessa. Opinnäytetyössämme haluamme korostaa kuntoutuksen jatkumon tärkeyttä asiakkaan ympäristön vaihtuessa.

Käsitlemme opinnäytetyössämme ensin teoreettisen viitekehyksen kautta autismia; sen erityispiirteitä ja kuntoutusta. Tämän jälkeen kuvaamme muuttoa kuntoutuksen osana, kotiutumista ilmiönä, sekä nuoruuden ikävaiheen kehitystehtäviä. Teoreettisen viitekehyksen jälkeen kuvaamme integroivaa kuvailevaa kirjallisuuskatsausta menetelmänä, sekä opinnäytetyön tutkimuksen prosessia. Tutkimuksen johtopäätöksissä arvioimme ja vertaamme kotiutumisen ja muuton suunnittelun tärkeimpiä teemoja autismin kirjon henkilöiden erityispiirteisiin. Lisäksi johtopäätöksissä esittelemme suosituksia muuton suunnittelun vaiheista, pohjaten niitä tutkimusaineiston tuloksiin. Johtopäätöksien ja suositusten jälkeen pohdimme opinnäytetyön prosessin toteutusta, omaa osaamistamme ja sen kasvua prosessin aikana.

2 Koti, asuminen ja itsenäistyminen autismin kirjon henkilön elämässä

2.1 Autismin kirjon häiriö

Autismin kirjon häiriöt ovat keskushermoston kehityshäiriöitä, jotka ilmenevät henkilön käyttäytymisessä (Castrén & Kylliäinen, 2013). Autismin kirjon häiriöitä esiintyy n. 1%:lla kokoväestöstä (Braid ym. 2006, 210-215.) Autismin kirjon häiriöitä esiintyy pojilla kolme-neljä kertaa yleisemmin kuin tytöillä. Autismin kirjon häiriö johtuu aivojen neurobiologisesta kehityshäiriöstä ja se vaikuttaa henkilön kykyyn ja tapaan viestiä ja vuorovaikuttaa, sekä siihen, miten henkilö kokee ja aistii ympäristöään. (Moilanen ym. 2012, 1454-1455.)

Autismi ilmenee yleensä kolmannen ikävuoden aikana. Autistiset piirteet ja niiden vaikutus arkeen ovat jokaisella henkilöllä yksilöllisiä. Osa kykenee elämään suhteellisen "normaalia" elämää, toiset tarvitsevat enemmän erityistä tukea läpi elämänsä. Tyypillisiksi autismin piirteiksi kuvataan poikkeavuudet kommunikaatiossa, sosiaalisessa kanssakäymisessä sekä käyttäytymisessä (sosiaalisen mielikuvituksen käsite). Myös poikkeavuudet aistitoiminnoissa ovat yleisiä. (Kerola ym. 2009, 23-24.) Näitä kolmea tyypillistä erityispiirrettä (kommunikaation, sosiaalisen kanssakäymisen ja käyttäytymisen haasteet) kutsutaan Wingin triadiksi tai autistiseksi triadiksi. Triadia käytetään mm. autismin diagnosointiin. Vaikka kokonaisuudessaan autismin kirjo on laaja ja autismin kirjon henkilöt heterogeeninen joukko, on heillä kaikilla nähtävissä poikkeavaa toimintaa tai käytöstä triadin alueilla. (Partanen 2010, 26). Autistisen triadin ja aistipoikkeavuuksien lisäksi voi esiintyä erilaisia tunne-elämän häiriöitä kuten ahdistusta, pelkoja, uni- ja syömishäiriöitä sekä haastavaa käytöstä, joka voi ilmetä raivokohtauksina, aggressiivisuutena ja itsensä vahingoittamisena (Koskentausta ym. 2013.)

Vuorovaikutuksen ja kielellisen kehityksen poikkeavuudet ovat usein ensimmäisiä havaintoja, joiden vuoksi lapsella voidaan epäillä autismin piirteitä. Lapsi ei ota katsekontaktia tai hae vanhemman huomiota. Myöhemmin kyky puhua ja ymmärtää puhetta ovat poikkeuksellisia. Osa henkilöistä, joilla on autismi, ei opi lainkaan puhumaan tai puhe on pelkästään ennalta opittuja fraaseja. Puheen ymmärtämisessä saattaa olla hankaluuksia käsitellä abstrakteja ilmauksia. Tämä tuo haasteita kokonaisuuksien ja asiayhteyksien hahmottamiseen. (Kerola ym. 2009, 25.)

Sosiaalinen mielikuvitus auttaa ymmärtämään ja ennakoimaan erilaisia sosiaalisia tilanteita, muiden ihmisten käyttäytymistä. Se auttaa myös ymmärtämään abstrakteja ajatuksia ja soveltamaan tuttuja rutiineja uusissa tilanteissa. Sosiaalisen mielikuvituksen puute saattaa vaikeuttaa henkilön kykyä ymmärtää toisen ihmisen ajatuksia ja toimia, ennakoida tilanteiden kehittymistä, ymmärtää vaaran käsitettä, harjoittaa mielikuvitusleikkejä, valmistautua muutokseen ja suunnitella tulevaisuuttaan sekä selviytyä uusissa tilanteissa soveltaen tietoaan. (Cos 2013, 11.)

Sosiaalisen kanssakäymisen hankaluus näkyy autismin kirjon henkilön vaikeudessa tunnistaa ja ymmärtää muiden ihmisten tunteita ja tunnetiloja sekä ilmaista omiaan. Kirjon henkilöt eivät välttämättä ymmärrä kulttuurisia, kirjoittamattomia sosiaalisia sääntöjä, joten he saattavat tiedostamattaan käyttäytyä sopimattomasti tai tunteettomasti. Autismi kirjon henkilöt usein viettävät aikaa yksikseen eivätkä hae "lohdutusta" toisilta ihmisiltä. Tämä tuo haasteista esimerkiksi ystävyysuhteiden luomiseen. (Partanen 2010, 30-33.)

Monella autistisella henkilöllä on vaikeuksia itsensä ilmaisemisessa ja päätöksenteossa. He tarvitsevat erilaisia tukikeinoja ja oikeanlaista ohjausta sekä riittävästi tietoa vaihtoehtoista voidakseen tehdä päätöksiä. Viestinnässä voidaan käyttää puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä (AAC-menetelmiä) joita ovat muun muassa viittoja puheen ohella tai sen tilalla, kommunikoida

kuvien tai muiden symbolien ja kehon avulla. Tarvittaessa voidaan käyttää erilaisia puhelaiteita, tablettitietokonetta tai multimedialla. Viestintätapa tulee räätälöidä kullekin henkilölle yksilöllisesti ja vuorovaikutuksesta huolehtiminen tulee juurruttaa myös kuntoutujan läheisten ja arkiyhteisön käyttöön, jotta kuntoutuksessa löydetyt keinot siirtyisivät arjessa tapahtuviin vuorovaikutustilanteisiin. Vaihtoehtoisten viestintäkeinojen omaksuminen vie yleensä paljon aikaa ja siihen tarvitaan myös toimintaympäristön säännöllistä ohjausta. Monissa kehitysvammaisuuteen johtavissa oireyhtymissä kognitiiviset toiminnot heikkenevät ennenaikaisesti (esimerkiksi Downin syndrooma) ja osa kehitysvammaisuuden syistä johtuu etenevistä sairauksista (kuten aspartyyli-glukosaminuria, AGU). (Kiviranta ym. 2016.)

Vuorovaikutus- ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen on keskeistä ja tärkeää silloin, kun henkilön käyttäytyminen on haastavaa. Sosiaalisten taitojen heikkous tai puuttuminen kokonaan on usein suurin itsenäistymisen este. Henkilö, jonka käytöstä kuvataan haastavaksi, toimii impulsiivisesti. Hän ei tunnista sosiaalisia rajoja tai toimii joskus väkivaltaisesti, jäädä tästä syystä hän voi helposti syrjään ja joutua yhteisön ulkopuolelle. Pahimmillaan tämä voi johtaa hyvinkin väkivaltaiseen ja ennalta arvaamattomaan käyttäytymiseen. Haastava käyttäytyminen voi ilmetä myös stereotyyppisinä käyttäytymismaneereina tai itseään vahingoittavana käyttäytymisenä (esimerkiksi oman pään hakkaaminen tai omien käsien pureminen tai läpsiminen). Haastava käyttäytyminen voi olla opittua tai ympäristön huomaamatta vahvistama toimintamalli tai molempia. Harvoin kyse on psyykkisestä sairaudesta tai häiriöstä. Sosiaaliset taidot kehittyvät koko eliniän, ja myös vaikeasti autistisen tai muuten vammaisen henkilön taidot voivat kehittyä myös lähiympäristön ja erilaisten yksilö- ja muiden terapiamuotojen tuella. Osa haastavasti käyttäytyvistä henkilöistä hyötyy kognitiivisesta käyttäytymisterapiasta tai ryhmässä toteutettavista terapioidista (musiikki-, draama-, taide- ja tanssiterapiat). (Kiviranta ym. 2016.)

2.2 Autismikuntoutus

Autismikuntoutuksessa kuntoutuksella tarkoitetaan toimintakyvyn lisäämistä ja sen ylläpitämistä. Toimintakyvyn määritelmä ei ole yksiselitteinen, se sisältää käsitteet sosiaalisesta-, fyysisestä ja psyykkisestä toimintakyvystä. (Partanen 2010, 43-49). Autismikuntoutus on kasvatuksellista kuntoutusta, jolla pyritään vaikuttamaan autistisen henkilön käyttäytymispiirteisiin oppimiskokemuksilla. Kuntoutus tulee aloittaa mahdollisimman varhain ja sen tulee olla kokonaisvaltaista, henkilön kaikki elämän osa-alueet kattavaa ja olla jatkuvaa koko elämän ajan. Autismi on elinikäinen, mutta sen oireita ja arkeen tuomia haasteita voidaan lievittää kuntoutuksella. (Kerola ym. 2009, 15-16, 231-232). Vaikka käyttäytymispiirteet ovatkin yhtenäisiä, on jokaisen autistisen henkilön kuntoutus kuitenkin hyvin yksilöllistä. Erityisvaikeudet ovat jokaisella henkilöllä yksilölliset, prototyypistä autistista henkilöä ei ole olemassa. Kuntoutuksen tehokkuuden perusta on siis yksilöllisyys sekä kuntoutuspotentialisuus. (Partanen 2010, 49).

Kuntoutuksella voidaan lisätä aikuisiän itsenäisen selviytymisen mahdollisuuksia. Autismin piirteisiin kuuluu tutuissa rutiineissa pitäytyminen. Toisinaan totutut rutiinit ovat hyviä, ne auttavat keskittymään ja suorittamaan tehtäviä loppuun. Toisinaan ne kuitenkin tuovat arkeen haasteita, ttenkin jos tapahtuu jotain ennalta odottamatonta, rutiineihin kuulumatonta. Autistisella henkilöllä saattaa puuttua tai olla puutteellinen kyky suunnitella ja ennakoida elämäänsä. Autismikuntoutuksella pyritäänkin opettelemaan uusia taitoja ja vahvistamaan niillä itsenäisen elämisen taitoja tai kykyä kommunikoida, viestiä ja olla osallisena sekä harjoittaa erilaisia rentoutumisen keinoja, jotka autistiselle henkilölle on erityisen tärkeitä. (Kerola ym. 2009, 193-198).

Kuntoutuksen aloittaminen jo varhaislapsuudessa on tärkeää, sillä aivojen plastisuuden on osoitettu olevan parhaimmillaan alle kolmivuotiaana. Varhain aloitetun kuntoutuksen myötä voidaan nopeammin luoda aivoihin uusia

neurologisia yhteyksiä uuden oppimiselle. Myöhemmin aloitettaessa tarvitaan uuden oppimiseen enemmän toistoja ja harjaantumista. Myös vuorovaikutuksen ja kommunikaation pulmat tuovat haastetta uuden oppimiseen. Autismin kirjon henkilön oppimisen ongelmat saattavat moninkertaistua, sillä kommunikointi ja vuorovaikutus ovat oppimisen perusteita. Autismin kirjon henkilön kuntoutuksessa on otettava huomioon tilat, ajankäyttö ja toimintatavat. Kuntoutukseen on olemassa myös erilaisia toimintamalleja, kuten koiriopetus, strukturointi, PECS-menetelmä sekä TEACCH-menetelmä (Treatment and Education of Autistic and related Communication handicapped Children). (Kerola ym. 2009, 217-228).

Partanen (2010, 50-52) on listannut keskeisiä asioita, joita tulee ottaa huomioon suunniteltaessa ja toteutettaessa autismikuntoutusta. Näitä ovat esimerkiksi integroiminen (liitetään opetettava asia elämään ja arkeen, tuodaan asialle merkitys), yksilöllinen kuntoutussuunnitelma (kuntoutuksen on perustuttava yksilöllisiin tarpeisiin, suunnitelma jäsentää kuntoutusta), tavoitteiden on oltava merkityksellisiä ja konkreettisia taitoja, kuten arjen hallinnan taidot ja esimerkiksi tunteiden säätelytaidot edistävät itsenäistä toimintakykyä. Jos tavoite ei ole merkityksellinen, ei sen oppimiseen ole motivaatiota. Lisäksi taitoja tulee opetella yksi kerrallaan (yksi opittu taito voi mahdollistaa toisen oppimisen).

Kuntoutuksen lähtökohta on yksilöllinen arviointi, joka perustuu tarpeiden tunnistamiseen. Koska autismikuntoutus on hyvin yksilöllistä, sillä asiakkaiden toimintakyky, erityisvaikeudet ja vahvuudet vaihtelevat suuresti toisistaan. Arvioinnin avulla saadaan arvioinnin avulla tärkeää tietoa siitä, millaista kuntoutusta ja tukea henkilö tarvitsee osallistuakseen mahdollisimman hyvin yhteiskuntaan. (Partanen 2010, 52.)

2.3 Koti ja kodin tunne

Koti alkaa, kun tila otetaan kokemuksellisesti ja emotionaalisesti haltuun. Elämäkulussa kodin tekeminen ja rakentaminen ovat jatkuvaa, aaltomaista liikettä, joka toisinaan on vaativampaa ja toisinaan huomaamatonta. *Kodintekemisen* toimet luovat yksilölle turvallisuutta, mukavuutta ja pysyvyyden tunnetta. (Vilkko 2010, 16-37.) Koti on paikka, jossa ihminen voi kokea suojaa julkiselta elämältään. Kotia luonnehditaan myös turvan ja suojan antajan lisäksi sosiaalisten suhteiden kasvualustaksi, kasvatustehtävän toteuttajaksi, taloudelliseksi yksiköksi sekä toimii voimavarana, kun ihminen kehittyy. (Heinilä 2001, 16.)

Kodin merkitys tulee yksilön kautta näkyväksi etenkin elämäkulullisissa siirtymävaiheissa ja murroskohdissa, silloin kun tavallisen arjen perusta rutiineineen muuttuu. Kodin tekemisen näkökulmaa kuvaa myös Pikkaraisen (2007, 49-52) kuvaus tilan, paikan, asunnon ja kodin eroista. Yksilölle neutraalista tilasta muodostuu vähitellen paikka siinä toteutettavien toimintojen ja rutiinien myötä, yksilön autonomisuus ja yksilöllisyys tilaa kohtaan lisääntyy. Paikasta ajan myötä muodostuu asunto, josta muistojen ja kokemusten, rutiinien ja yksilöllisyyden myötä muodostuu persoonallinen oma koti.

Kotia ja kotiutumista voidaan kuvata myös verraten sitä *kodittomuuden* näkökulmaan. Kodittomuutta kuvataan kodintunteen puutteena ja identiteetin etsimisenä. Kodittomuus voi olla pysyvä tai väliaikainen tunnetila eri elämän vaiheessa. (Manninen 2010, 208). Asunnollinenkin ihminen voi kokea kodittomuutta, sillä kotiin liittyy vahvasti identiteetti, itseilmaisuus ja tunteet (Juntto 2001, 21-35).

Granfelt (2001, 39-43) luonnehtii yhteisasumista kuten asumista ryhmäkohteissa tai hoitolaitoksissa olevan niin kutsuttua *julkista yksityisyyttä*. Ryhmäasumisessa ei välttämättä osata kunnioittaa yksittäisen henkilön yksityisyyttä,

ellei henkilö sitä itse osaa tehokkaasti vaatia. Yhteisasumisessa kokemus kodikkuudesta on kuitenkin tärkeää. Ryhmäasumisessa asunto voi muodostua kodiksi myös siihen kiinnittyvien merkityksien kautta, jotka syntyvät rutii- nien, itsestäänselvyyksien ja jatkuvuuden kautta. Kodinomaisuutta ja kodin- tuntua ryhmäasumisessa luo yhdessä tekeminen ja aito vuorovaikutus kans- saihmisten kanssa. (Vilkko 2001, 54.)

Vilkko (2000, 213– 230) on luonut käsitteen ”*riittävästi koti*”. Käsitteen mukaan koti ja kodin tuntu voivat rakentua laitoksenkin sisään, mikäli yksityiskodin ja laitosmaisena asumisen arvostiritoja uskalletaan avata ja sovitella toisiinsa. Kodin tunnun Vilkko (2000, 213– 230) kuvaa kytkeytyvän kokemuksiin, tunte- muksiin, tunteisiin ja niiden reflektointiin, sekä myös ruumiilliseen kokemuk- seen. Paikka toimijoinen ja paikkaan liittyvät tunnerakenteet yhdistyvät yh- teiseksi tekijäksi kodin tunnun käsitteessä.

Pikkarainen (2007, 52) mukailee artikkelissaan Vilkon kuvausta kotiutumise- sta: kotiutuminen on aloilleen asettumista, rauhoittumista johonkin itselle merkitykselliseen ja ainutlaatuisen paikkaan, johon arjen rutiinit ja toiminta- tavat rakentuvat.

2.4 Nuoruuden ikävaiheen kehitystehtävät

Nuoren elämässä tapahtuu paljon monia fyysisiä ja psyykkisiä muutoksia, ja vamma tai sairaus voi rajoittaa itsenäistymisen tavoitetta. Nuoruus ajoittuu yleensä n. 12–22 vuoden ikään, jolloin tapahtuu siirtymä lapsuudesta varhais- aikuisuuteen. Nuoruusikäen kuuluu voimakas biologinen, psyykkinen, kogni- tiivinen ja psykososiaalinen kehitys. Yhtenä nuoren psyykkisen kehityksen haasteena on hyväksyä murrosiän tuomat fyysiset muutokset osaksi omaa identiteettiä. Keskushermosto kehittyy nuoruusiässä voimakkaasti; uusia her-

moverkkoja syntyä ja vähän käytettyjä yhteyksiä karsiutuu. Kognitiiviset toiminnot muuttuvat joustavammiksi, tavoitteellinen toiminta vahvistuu ja impulssikontrolli paranee. (Kiviranta ym. 2016.)

Nuoruusiän kehityksen keskeinen päämäärä on autonomian saavuttaminen. Nuoren psykososiaaliset kehitystehtävät liittyvät hänen oman asemansa muutokseen perheessä ja yleisemmin vastuun ottamiseen omista valinnoista. Keskeistä on vanhemmista irrottautuminen ja heidän kohtaamisensa autonomian kautta itsekin aikuisena. Itsenäistyminen edellyttää irrottautumista (Kiviranta ym. 2016.)

Nuoren itsenäistymistä, omaa vastuunottoa ja siihen motivoitumista olisi tärkeä tukea. Syrjäytymisen ehkäisy on aikuistumisprosessia tukevan kuntoutuksen keskeinen tavoite. Yhteistyöverkostojen joustava toiminta ja yhteistyö ovat edellytys onnistuneelle siirtymävaiheelle. Nuoruusiän kuntoutumisessa on otettava huomioon murrosikään liittyvät fyysiset, psyykkiset ja kognitiiviset muutokset. (Kiviranta ym. 2016.)

Toisinaan kotoa muuttava nuori voi kokea ystävien saamisen vaikeana. Avun ja tuen tarjoajan näkökulmasta tämä tarkoittaa käytännössä mielipiteen kysymistä nuorelta, valinnanmahdollisuuksien tarjoamista sekä nuoren toimintaa ohjaavaa roolia. Nuorelle on myös annettava mahdollisuus epäonnistua valinnoissaan. Vapaa-ajan avustajan merkitys nousee myös keskeiseksi, jotta nuori voi osallistua kodin ulkopuoliseen elämään ja olla osallisena. Ympäristön asenteet ja näkökulmat voivat olla myös keskenään ristiriitaisia sekä ristiriitaisia. Itsenäistymisen ja irrottautumisen tavoite onkin erilainen prosessi silloin, kun nuori tarvitsee paljon avustusta. (Kiviranta ym. 2016.)

Vanhempien voi olla vaikea päästää irti nuoresta, jos he näkevät tämän erityistä apua tai suojelua tarvitsevana. Suojelu voi estää nuoren kasvua ja irrottautumista. Myös erityistä tukea tarvitsevan nuoren vanhemman tehtävänä on antaa tilaa nuoren kehitystehtävien toteuttamiselle, itsenäisille päätöksille

ja valinnoille. Perheestä irrottautuminen voi tulla ajankohtaiseksi kehityksen kannalta haasteellisessa vaiheessa, jos nuori joutuu muuttamaan toiselle paikkakunnalle esimerkiksi asuinpaikan löydyttyä. (Kiviranta ym. 2016.)

2.5 Kuntoutus osana erityisryhmien nuoruutta

Tässä opinnäytetyössä tarkastelemme kuntoutumista nuoruuden kehitystehävien saavuttamisen ja yhteiskuntaan osallistumisen mahdollistajana sekä täysivaltaistumisen tukena. Lähtökohtana on aikuistuva nuori omien kuntoutumistarpeidensa, sekä tavoitteidensa määrittelijänä. Asiakaslähtöisyyden periaatteen mukaisesti nuoren omien kiinnostusten sekä ominaisuuksien ja halun osallistua, tulee olla kuntoutumisen lähtökohtia. Tämän vastakohtana on palvelulähtöisyys, jossa kuntoutumisen prosessi rakentuu tarpeiden sijaan saatavilla olevien palveluiden ympärille. Ympäristötekijät, palvelujärjestelmä ja lähiympäristön asenteet, voivat osaltaan joko olla edistäviä tai rajoittavia. (Kiviranta ym. 2016.)

Kuntoutuminen ja sen tavoitteet ja sisällöt muuttuvat iän mukana. Nuoruusiässä kuntoutuksen tulisi tukea itsenäistymiskehitystä ja osallistumismahdollisuuksia. Näiden tavoitteiden tulisi liittyä kaikkeen nuoren kehitystä ja kuntoutumista tukevaan toimintaan. Nuoruusikä tuo omat erityishaasteensa myös autismin kirjon henkilöille. Autismi kirjon häiriöille tyypillisiä piirteitä ovat sosiaalisen vuorovaikutuksen ongelmat ja syrjäytymisen uhka. Osalla näistä nuorista on myös huomattavia vaikeuksia selviytymisestä arjen päivittäistoiminnoista, mikä yleensä vaikeuttaa opiskelua, työelämään siirtymistä ja itsenäistä asumista. Monet autismi kirjon asiakkaista tarvitsevat erityistä tukea, ohjausta ja valmennusta erilaisissa siirtymävaiheissa. (Kiviranta ym. 2016.)

Lapsuudessa kehitykseen laaja-alaisesti vaikuttavat sairaudet sekä vammat heikentävät usein myös aikuisiässä henkilön mahdollisuuksia elää tavanomaista, osallistuvaa ja mahdollisimman itsenäistä elämää. Pysyvien ruumiin tason muutoksien syntymisen ehkäisemiseksi olisi tärkeää ymmärtää myös perussairausten luonnollinen kulku, jotta hoito ja kuntoutus kohdentuisivat oikein sekä oikea-aikaisesti. (Kiviranta ym. 2016.)

Kuntoutuksen painopiste on toimintakyvyn ylläpitäminen ja edistäminen yksilön omassa elinympäristössä. Keskeistä aikuisiän toimintakyvyn ylläpitämiselle on, että oma aktiivisuus pysyy yllä ja mahdollisuudet sosiaaliseen osallistumiseen järjestyvät ja mahdollistuvat. Molemmat vaikuttavat suuresti ihmisen psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Ongelmaksi usein nousee se, että yksin henkilö ei pysty toimimaan ja osallistumaan eikä ulkopuolista apua ole aina saatavilla, vaikka henkilöllä omaa osallistumishalua olisikin. (Kiviranta ym. 2016.)

Kun ihmisen kuntoutuksen tarve on jatkunut vuosia, saattaa siitä tulla iso osa elämää ja arkea. Kuntoutuksen tarve, merkityksellinen ja realistinen tavoite sekä kuntoutuksen sisältö ovat tämän takia mietittävä tarkkaan jokaiselle säännöllisin välein ja yksilöllisesti. Kuntoutuksen tavoitteena on vaikuttaa kokonaisvaltaisesti toimintakykyyn. Tarkoitus ei ole vain täyttää kuntoutujan päivää ohjelmalla tai luoda sosiaalisen kanssakäymisen erilaisia mahdollisuuksia. Toiminnot tulee suunnitella niin, että ne tukevat nimenomaan kuntoutumisen tavoitetta. Yhteisön toiminta ja oikeanlainen tuki ovat usein kuntoutumisen kannalta keskeisempiä ja tärkeämpiä kuin yksilöterapia. Toiminta vertaisryhmässä tai tavoiteltavien taitojen harjoittelu arkiympäristössä on usein paitsi mielekkäämpää, myös tuloksellisempaa. (Kiviranta ym. 2016.)

2.6 Muuttoprosessi ja kuntoutus

Lapsuudenkodista itsenäistyminen tulisi tapahtua nuorelle itselleen juuri sopivaan aikaan. Nuoren henkilön itsenäistyminen vaatii aikaa ja kypsyttelyä kaikilta perheenjäseniltä. Nuoren itsenäistyminen vaikuttaa hänen ihmissuhteisiinsa ja johtaa elinympäristön muutokseen koska oma asunto on usein kauempana lapsuuskodista. Varhainen suunnittelu tuo valmisteluaikaa muutokseen, ennen käytännön askelten ottamista. Ennakoivalla suunnittelulla voidaan usein välttää äkkinäiset sekä liian nopeat ratkaisut. Ajoissa aloitettu asumisen suunnittelu helpottaa myös yhteistyökumppaneiden työtä. Tulevista tuen tarpeista olisi hyvä keskustella hyvissä ajoin etukäteen, palveluiden oikea-aikainen toteuttaminen on näin helpompaa. (Ekmark ym. 2011, 5-8.)

Jokaisen elämään kuuluu siirtymiset vaiheista toisiin. Elämänkaarinäkökulman mukaan ihminen ei ole valmis missään elämänsä vaiheessa, vaan hänen käyttäytymisensä, ajattelutapansa ja tunteensa muuttuva koko elämän ajan. Jokaisen elämä on omanlaisensa, mutta kaikkien lapsuutta seuraa nuoruus, nuoruutta aikuisuus ja aikuisuutta ikääntyminen. Kaikki nämä vaiheet sisältävät yksilöllisiä olosuhteita, elämäntilanteita sekä omia valintoja. Siirtyminen nuoruudesta aikuisuuteen onkin yksi suurimmista siirtymävaiheista. Autismin kirjon nuoren vanhempia tulisi rohkaista ja tukea antamaan nuorelle mahdollisuus irtaantumiseen ja aikuistumiseen. (Ekmark ym. 2011, 5-8.)

Muutokseen valmistautuminen edellyttää riittävää apua ja tukea. Ensiarvoisen tärkeää kehitysvammaiselle henkilölle on rakentaa tuki yksilöllisistä tarpeista. Tärkeimmäksi yksilöllisyyden mittariksi nostetaan mahdollisuus vaikuttaa omiin, pieniinkin päivittäisiin asioihin. (Pelto-Huikko, Kaakinen & Oh-tonen 2008, 65-66.) Muuttoprosessi on yksi ohimenevä osa hyvinvoinnin kokonaisuuden rakentumisessa. Hyvin hoidettu muuttoprosessi ei auta, jos uuden kodin olosuhteet elämiselle eivät toteudu. Haasteita on sosiaalisen ympä-

ristön asenteiden ja näkökulmien hoitamisessa, jotta kehitysvammaiset pääsevät aidosti osaksi yhteiskuntaa. Muuttoprosessi on yksittäinen elämänvaihe, mutta jokaiselle se ainutlaatuinen ja yksilöllinen kokemus. Muutosprosessi tarvitsee jokaisen asiakkaan kohdalla pysähtymisen, jotta yksilöllisiin elämisen tarpeisiin voidaan vastata. (Pelto-Huikko, Kaakinen & Ohtonen 2008, 68.)

Runsaasti apua tarvitsevat nuoret muuttavat usein aikuistumisen kynnyksellä ryhmä-, palvelu- tai hoitokoteihin. Nykyisin pyritään enenemässä määrin myös löytämään yksilöllisiä ratkaisuja asumiseen. Ryhmäasumisessa ei asuin-kumppaneita ole mahdollista itse valita. Toisten avusta riippuvaisen henkilön on opittava tulemaan toimeen ympärivuorokautisesti ja -vuotisesti erilaisten ihmisten kanssa. (Kiviranta ym. 2016.)

3 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata autistisen henkilön muuttoon ja kotiutumiseen liittyviä tekijöitä. Tarkoituksena on selvittää, mitä kotiutuminen on ilmiönä ja mitä se merkitsee muuttoprosessissa. Huomioimme autismin erityispiirteiden vaikutukset kotiutumiseen. Tavoitteena on tehdä teorialähtöistä synteesiä ja muodostaa tutkimukseen pohjaava kuvaus siitä, millaisia tekijöitä tulee huomioida suunniteltaessa kotiutumisen tai muuttamisen palvelupolkua autismin kirjon henkilölle.

Tavoitteena on tuottaa kuvaus tekijöistä, jotka vaikuttavat onnistuneeseen kotiutumiseen ja osallisuuteen uudessa toimintaympäristössä. Opinnäytetyössä vertailemme kotiutumisen ja muuton prosessista tehtyjä julkaisuja tehden synteesiä autismin kirjon erityispiirteitä kuvaavaan teoriakirjallisuuteen ja otellen sisällönanalyysin keinoin tutkimusaineiston tuloksia.

Tutkimuskysymykset:

1. Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?
2. Millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisprosessissa?
3. Mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?

4 Kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä

Tutkimus toteutetaan integroivana kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, jossa tarkoituksena on koota tietoa olemassa olevista tutkimuksista. Kartoitamme ja kokoamme kansainvälisiä julkaisuja sekä uusinta tietoa kotiutumisen ja muutosta. Vertaamme opinnäytetyössä teoreettista tietoa muutosta ja kotiutumisesta autismin kirjon erityispiirteisiin. Valitsimme tutkimuskysymykset muodostuivat näiden tavoitteiden pohjalta.

Valitsimme opinnäytetyömme tutkimusmenetelmäksi integroivan kirjallisuuskatsauksen, koska sen avulla saadaan koottua yhteneväinen tietoperusta eri lähteistä. Kirjallisuuskatsaus on tutkimusmenetelmänä tehokas tapa koota yhteen ja syventää tietoa asiasta, josta on jo aiempia tutkimuksia ja tutkimustuloksia. Kirjallisuuskatsauksen avulla hahmotetaan paremmin kokonaisuus, kuinka paljon rajatusta aiheesta on tehty julkaisuja ja tutkimuksia. Vertailu tutkimustulosten ja päätelmien kesken on myös helpompaa. Integroiva kirjallisuuskatsaus tarkoittaa, että kirjallisuuskatsauksessa ei etsitä vain tutkittua tietoa, se voi myös sisältää empiiristä ja teoreettista kirjallisuutta. (Hirsjärvi ym. 2009, 121.)

Karkeasti jaotellen kirjallisuuskatsauksen menetelmä voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen:

1. Vaihe: suunnitellaan katsausta (Tutkimuskysymysten asettaminen, hakusanojen ja tietokantojen valinta)
2. Vaihe: katsaus toteutetaan (haku tietokannoista, tulosten analysointi ja läpikäynti, jäljelle jää tutkimusaineisto)
3. Vaihe: raportointi (Sisällön analysoiminen)

Hyvässä kirjallisuuskatsauksessa korostuu suunnitelmallisuus, jotta se on luotettava ja tarkoituksenmukainen vastaten esitettyihin tutkimuskysymyksiin.

Kokonaisvaltaisella suunnitelmalla vältetään myös turhalta työltä. (Johansson 2007, 5.)

Kirjallisuuskatsausmenetelmän tutkimusprosessin luotettavuutta ja toistettavuutta tukee se, että hakutermit ovat raportissa kirjallisesti. Huolellinen suunnittelu on kirjallisuuskatsauksen luotettavuuden kannalta tärkeää. Virheitä tutkimuksessa vähentää tutkimusaineiston sisäänotto- ja laadunarvioinnin selkeys, sekä tarkat haun määritelmät (Stolt & Routasalo 2007, 58-70.)

Suunnitteluprosessin aikana kokeilimme erilaisia hakusanoja ja haimme tutkimuksia useista eri tietokannoista. Teimme useita koehakuja sopivan hakustrategian määrittämiseksi. Hakuprosessin luotettavuutta tukee se, että teemme opinnäytetyössämme hakutuloksista taulukon. (Liite 1). (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009,197.) Hakuprosessin aikana etsittiin tutkimuksia viidestä eri tietokannasta (Medic, Cinahl (Ebsco), Social Care Online, Elektra ja Melinda). Haettavat julkaisut rajasimme vuodesta 1999 alkaen tehtyihin julkaisuihin ja kirjallisuuteen. Tämä rajausta varmistaa, että tieto oli ajantasaista. Tutkimusaineistoa haimme suomen- ja englanninkielellä.

Useiden eri avain/hakusanojen kokeilun jälkeen päädyimme käyttämään hakusanoja muutto + asuminen, muutto + kotiutuminen, muutto + itsenäistyminen, sekä homing + independent, moving + independent, homing + settle.

5 Kirjallisuushaun toteutus ja aineiston kuvaus

Toinen kirjallisuuskatsauksen vaihe sisälsi aineistohaun. Suoritimme aineistohaun suunnitelman mukaisista tietokannoista joulukuussa 2016. Käytimme suunnitelman mukaisia hakusanoja. Katkoimme hakua tehdessämme sanat sopivista kohdista, jotta kaikki mahdolliset tulokset saatiin haettua. Yhteensä tietokannoista tuloksia tuli 1327 kpl. Tuloksia tuli paljon, joten rajasimme hakutuloksia:

- Julkaisuajankohdan mukaan vuosien 1999-2016 väliin (Social Care - tietokannan tuloksia rajasimme 2010-2016 välisiksi, sillä tuloksia tuli paljon)
- Vähintään yhteen tutkimuskysymykseen vastaus
- Julkaisun saatavuus

Rajauksen jälkeen tuloksia tuli aineistohauilla tietokannoista yhteensä 860 kpl. Otsikon perusteella mukaan tutkimusaineistoon valittiin yhteensä 72 julkaisua. Emme rajanneet tuloksia tutkimusjulkaisuiksi, sillä tietoa saadaan tiivistettyä myös muista tieteellisistä artikkeleista ja kirjallisuudesta. Hyviä käytäntöjä ja teoretietoa löytyi useasta lähteestä esimerkiksi hyvän muuton suunnittelusta. Yksi haasteista julkaisujen läpi käynnissä, oli julkaisun aineiston saatavuus. Osa tuloksista jouduttiin jo alussa hylkäämään niiden kohtuuttoman vaikean saatavuuden vuoksi.

Toiseen integroivan kirjallisuuskatsauksen vaiheeseen kuului myös tulosten läpikäynti. Kävimme ensin läpi aineistohaun tuloksia otsikoiden osalta. Valitsimme hakutuloksista ne otsikot, joiden aihealue käsitteli tutkimuskysymyksiämme. Suurin osa hakutuloksista jäi tässä vaiheessa aineiston läpikäyntiä pois, sillä kotiutumisen terminä mielletään usein kotiuttamisena/potilaan kotiutumisenä taikka maahanmuuttajan kotouttamisena. Näitä ilmiöitä tutkimuksemme ei käsittele. Otsikoiden läpikäynnin jälkeen jaoin aineiston

kahtia ja kävimme ne läpi itsenäisesti tiivistelmien osalta. Tiivistelmien perusteella valituista julkaisuista jaoimme aineiston vielä puoliksi. Kävimme läpi itsenäisesti tarkemmin sisällön ja listasimme taulukkoon, miten valitut julkaisut vastasivat tutkimuskysymyksiimme. Koko tekstin perusteella hyväksyimme katsauksemme 17 julkaisua, joista lopullinen tutkimusaineisto muodostui. (Taulukko 1). Aineistoanalyysin prosessi on kuvattu pääpiirtein kuviossa 1.

Kuvio 1. Kirjallisuushaun prosessi (mukaillen Johansson 2007, 7).

Taulukko 1. Tutkimusaineiston kuvaus.

Tekijä	Julkaisun nimi	Julkaisutiedot
Granfelt Riitta	Onko kodittomalla koti? Teoksessa Koti tieteiden risteyksessä 110 vuotta kotitalousopettajien koulutusta	Helsingin yliopiston Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos 2001 Artikkeli
Hole Racelle, Robinson Carole, Staiton Tim, Lige Sara, Crawford Cameron	Home sharing and people with intellectual disabilities: a qualitative exploration	Journal of policy and practice in intellectual disabilities 2015 Artikkeli
Vilkko Anni	Koti mielessä. Teoksessa Koti tieteiden risteyksessä 110 vuotta kotitalousopettajien koulutusta.	Helsingin yliopiston Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos 2001 Artikkeli
Pikkarainen Aila	Gerontologisen kuntoutuksen käsikirja osa II.	Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2016 Käsikirja
Vilkko Anni	Eletyn tilan kertominen Teoksessa Kotia paikantamassa.	Lapin yliopistokustannus 2010 Artikkeli
Katajamäki Maria	”Hei en osaa” nuorten kehitysvammaisten naisten itsenäisen asumisen haasteet	Tampereen ammattikorkeakoulu 2009 Opinnäytetyö
Toivanen Katja	”Passaa asua” kehitysvammaisen ihmisen muuton tukeminen ja sopeutuminen uuteen kotiin	Humanistinen ammattikorkeakoulu 2002 Opinnäytetyö
Manninen Aino	Nuorten naisten matka lapsuuden kodista omaan kotiin. Teoksessa Kotia paikantamassa.	Lapin yliopistokustannus 2010 Artikkeli
Kauno Outi, Kupla Anu-Riikka	Omaan kämppään! Jyväskylänseudun nuorisoasuntojen asukkaiden asumiseen ja itsenäistymiseen liittyvät haasteet ja hyvinvointi	Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2004 Opinnäytetyö
Nykänen Sirpa	Kot’ on paras paikka asua. Kotona asumisen merkitys ikääntyvälle.	Lapin yliopisto 2007 Tutkimus ja kehittämisshanke, KaupunkiElvi-hankkeen osaraportti 2

Ylä-Outinen Tuulikki	Ikäihmisten arki: kotona asuvien ja palvelutaloon muuttaneiden ikäihmisten kertomuksia jokapäiväisestä elämästä	Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta 2012 Väitöskirja
Lehto Pirkko	Itsenäistyvän nuoren arjen – ja elämäntilinnan tukeminen – Ohjausmenetelmiä Turun Nuortentalossa	Turun ammattikorkeakoulu 2016 Opinnäytetyö
Jussila Tarja	”Kokonainen koti” kehitysvammaisten ihmisten asumisen palvelujen Tarve-projekti Ylitorniolla.	Asumispalvelusäätiö ASPA 2012 Julkaisu
Klemola Annukka	Omasta kodista hoitokotiin.	Kuopion yliopisto, hoitotieteen laitos 2006 Väitöskirja
Puranen Tuula	Muuttovalmennus: opas itsenäistyvän kehitysvammaisen muuttajan vanhemmille.	Kehitysvammaisten palvelusäätiö 2007 Julkaisu
Riukulehto Sulevi & Rinne-Koski Katja	Asunnosta kodiksi – kotoisuus kolmannen iän asumiskokemuksissa	Helsingin yliopisto. Ruralia-instituutti 2014 Julkaisu
Julie Penfold	A house and a home.	Learning Disability Today 2012 Artikkeli

6 Tutkimusaineiston analysointi

Viimeinen kirjallisuuskatsauksen vaihe sisältää aineiston raportoinnin eli analysoinnin. Lähdimme käymään läpi tutkimusaineistoa tutkimuskysymyksiin saatujen vastauksien kautta. Etsimme tutkimusaineistosta tutkimuskysymyksiimme vastaavat ilmaukset. Käytimme tutkimuksen kannalta olennaisia asiakokonaisuuksia analyysiyksikkönä. Tutkimuksessamme yksittäisten sanojen tai lauseiden käyttäminen analyysiyksikkönä ei olisi tuottanut tarkoituksenmukaista tietoa (Tuomi ym. 2009, 109.) Jaoimme tutkimusaineiston puoliksi ja kirjassimme itsenäisesti oman aineiston ilmaukset erilliseen taulukkoon. (Liite 2).

Tämän jälkeen aloimme pelkistää ilmauksia. Pelkistäminen on informaation tiivistämistä ja epäolennaisen tiedon pois jättämistä sisältöanalyysissä. (Tuomi ym. 2009, 109.) Olennaiset asiat saimme tiivistettyä pelkistämällä ja yhdistelemällä alkuperäisilmauksien lauseita. Tiivistämisvaiheen jälkeen ryhmitelimme samankaltaiset ilmaukset omiin kokonaisuuksiin ja loimme sisältöjä kuvaavat yläkäsitteet. Jatkoimme tätä yhdistelemistä niin kauan kuin se oli mahdollista. Tämän vaiheen jälkeen valitsimme lopulliset teemat. Lopullisten neljän teeman valinta ja nimeäminen perustuivat aineistossa esiintyvien toistojen kautta.

Opinnäytetyömme tutkimusaineistosta selvisi, minkälaisia asioita tulisi huomioida, kun tarkastellaan muutto- ja kotiutumisen prosessia muuttoa suunniteltaessa. Julkaisuja löytyi muutosta, muuttosuunnitelman tekemisestä, sekä kotiutumisesta ja kodin tunnun luomisesta. Etenkin kodin tunnusta ja kotiutumisen näkökulmasta julkaisuja löytyi ikääntyvien asiakkaiden arjen näkökulmasta. Muuttoa ja muuttosuunnitelmia koskeva aineisto suurimmaksi osin oli kehitysvammahuollon näkökulmasta tuotettua.

Etenkin kotiutumista edistäviä tekijöitä löytyi aineistosta paljon ja samat käsitteet toistuivat tutkimusaineiston eri julkaisuissa. Yhtenä työvaiheena kokosimme samankaltaiset käsitteet yhteen ja teimme niistä laskennallista vertailua, kuinka usein ne tutkimusaineistossa esiintyivät. Toistuvuus aineistossa tuki teemojen muodostumista, mutta niistä ei kuitenkaan voinut tehdä luotettavaa vertailua. Käsitteet olivat johdateltavissa tekstin sisällöstä, mutta ne eivät välttämättä suoranaisesti siellä esiinny. Lisäksi tämänkaltaista vertailua pystyi tekemään vain yhdelle tutkimuskysymyksen vastauksille, mikä ei ollut enää toistettavissa muihin tutkimuskysymyksiin saatuihin vastauksiin.

7 Tutkimuksen tulokset

Tutkimuskysymyksemme olivat mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista, millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisprosessissa, sekä mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa? Aineistosta nousseet yhteneväisyydet loivat pohjan asioiden luokittelulle. Tiivistimme tulokset neljään teemaan, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiin. Nämä teemat alaluokki- neen ovat kokonaisuuksia, joita muuttoa suunniteltaessa ja kotiutumisen pro- sessia tarkasteltaessa on otettava erityisesti huomioon. Teemoiksi nousi:

- Osallisuus ja yksilöllisyys
- Turvallisuus
- Koordinointi
- Tukikeinot

7.1 Tuloksien yleiskuvaus teemoittain

Käsitlemme tutkimuksen tuloksia teema kerrallaan. Avaamme tutkimuskysymyksiin saadut vastaukset yläkäsitteineen ja sisältöineen. Teimme tutkimustuloksista yhteneväisen havainnollistavan taulukon, johon halusimme vielä tiivistää saamamme tulokset selkeään ja helppolukaiseen taulukkoon (Liite 3).

7.1.1 Osallisuus ja yksilöllisyys

Tämä teema sisältää autonomisuuden ja yksityisyyden, joiden katsotaan sisältävän esimerkiksi vapauden valita asuinpaikkansa, harrastuksensa ja ystävänsä. Muuttoa ja kotiutumista suunniteltaessa tulisi mielestämme korostaa asiakkaan henkilökohtaista valinnanvapautta, yksityisyyttä ja omaa tilaa.

Etenkin autonomisuuden ja omaehtoisuuden käsitteet toistuivat monissa ai-
neiston julkaisuissa. Riukulehto & Rinne-Koski (2014, 43-46) kuvaavat, että
omassa kodissa tulee saada puuhastella ja olla rauhassa. Julkaisussa pohdittiin
itsenäisyyttä, omaa suunnittelua ja miten tehdä paikasta oman näköinen. Ko-
dikkaassa tilassa on nähtävillä oma kädenjälki ja kodin pitää olla persoonalli-
nen. Itsenäisyys luo vapauden ja asioiden hallitsemisen tunteen. Merkityksel-
liseksi koettiin myös henkilökohtainen omaisuus kuten kalusteet, tavarat, tu-
tut esineet sekä tavaroiden järjestys ja paikka. Kulttuuriesineet kuten televisio,
kirjat ja musiikki koettiin osaksi autonomisuutta. Vilkkö (2010, 16-37) kuvaa,
että kotiin kiinnittyminen tapahtuu yksilön toimijuuden kautta. Toisin sanoen
kotia tehdään jokapäiväisten arjen toimintojen kautta konkreettisesti ja mie-
lessä. Hän mukailee artikkelissaan Certeau (1988) ”space is a practiced
place” -ajatusta, eli koti ei ole muuttumaton itsestään selvyys vaan sitä toteu-
tetaan jatkuvassa toistoja sisältävässä, tutuksi tekevässä ja toisaalta samalla
uudeksi muokkaavassa toiminnassa.

Taulukko 2. Osallisuus ja yksilöllisyys.

TEEMA	YLÄKÄSITE	SISÄLTÖ
OSALLISUUS JA YKSILÖLLI- SYYS	AUTONOMISUUS	<ul style="list-style-type: none"> - vapaus harrastaa puuhailla - mahdollisuus sisustaa omilla tavaroilla - vapaaehtoisuus muuttaa
	YKSITYISYYS	<ul style="list-style-type: none"> - omat tavarat - oma huone
	OSALLISUUS JA YKSI- LÖLLISYYS	<ul style="list-style-type: none"> - Yksilölliset asumisen tarpeet - Mahdollisuus osallistua muut- tosuunnitelmaan - Mukaan päätöksentekoon - Toiveet asumiseen

7.1.2 Turvallisuus

Turvallisuuden teema sisältää käsitteet turvallisuuden tunne ja yksityisyys.
Teemassa korostui turvallisuuden tunteen luominen, jatkuvuuden tunteen

(rutiinien merkitys) ja hyväksytyksi tulemisen tunteen. Myös pysyvyyden ja oman henkilökohtaisen tilan merkitykset korostuivat. Vilkko (2010, 35-36; 2001, 53-56) korostaa artikkeleissaan totuttua ja tuttua, jotka luovat pysyvyyden tuntua. Pysyvyys luo turvallisuutta ja jatkuvuuden tuntua muutoksista huolimatta. Myös esineympäristön tuttuus ja niihin liittyvät muistot luovat emotionaalista turvaa. Toisaalta se tuo myös kodin tuntua. Vilkko (2001, 57) korostaa myös, että jokainen haluaa saada yleisen hyväksynnän, toisin sanoen tuntea kuuluvansa johonkin. Manninen (2010, 204-208) kuvaa, että kotiutuminen merkitsee omanlaisien kokemusten kertymistä. Se ilmenee yhteen kuulumisuuden tunteen saavuttamisena, sopeutumisenä uuteen. Kodin tuntua haetaan etsimällä omaa paikkaa yhteisössä, tutustumalla ja tekemällä omaa ympäristöä oman näköiseksi ja oloiseksi.

Taulukko 3. Turvallisuus

TURVALLISUUS	TURVALLISUUDEN TUNNE	<ul style="list-style-type: none"> - pysyvyydentunne - tuttuus - jatkuvuuden tunne → rutiinit - ympäristö - kodinomaisuus - kuulumisuuden tunne → hyväksytyksi tuleminen, roolittomuus
	YKSILÖLLISYYS	<ul style="list-style-type: none"> - omat tavarat

7.1.3 Koordinointi

Kolmas teema korostaa tuen tarpeiden tunnistamisen, molemminpuolisen tutustumisen sekä sosiaalisten suhteiden merkityksiä. Koordinointiin sisältyy muun muassa asiakkaaseen ja hänen läheisiinsä tutustumisen tärkeyden (toiveet, tarpeet ja voimavarat), muuton koordinoinnista huolehtivan henkilön nimeämisen, avoimen ja rehellisen tiedonkulun, sekä tukiverkoston/omaisten mukaan ottamisen prosessiin. Pikkarainen (2016, 54-57) kuvaa tärkeäksi osaksi muuton valmistelun vaiheen. Lisäksi kotiutumiseen tulee fyysisen

muuton jälkeen kiinnittää erityistä huomiota. Muuttoa suunniteltaessa on nimettävä työntekijä, joka koordinoi koko muuttoa ja siihen liittyviä asioita. Hän toimii yhteyshenkilönä muuttajan, tämän läheisten/tukiverkoston kanssa ja tekee yhteistyössä muutosta kirjallisen suunnitelman. Suunnitelma on kaikkien osapuolten sopima ja luettavissa. Pikkarainen (2016, 54-57) kuvaa muuttoa kriittiseksi tilanteeksi etenkin muuttajan itsenäisyyden ja omatoimisuuden suhteen. Uudessa ympäristössä asiakas ei välttämättä osaa toimia heti koko toimintakykynsä mukaan. Tämä tila tulisi nähdä kuitenkin väliaikaisena ja tähdätä kuntoutustoimenpiteiden avulla toimintakyvyn palauttamiseen. Nimety työntekijän lisäksi Pikkarainen (2016, 54-57) kuvaa myös hyväksi keinoksi kotiutumisen tukemiseksi vertaisasukaan nimeämisen. Vertaisasukas omalta osaltaan osallistuu perehdytysohjelmaan neuvomalla käytännön asioita, sekä ottamaan mukaan yhteisölliseen toimintaan. Kokonaisuudessaan muuton tulisi olla ennalta suunniteltu, koordinoitu kokonaisuus, jossa käydään eri osapuolten välistä avointa ja rehellistä keskustelua. Suunnitelma on kirjallinen dokumentti, johon voi palata. Suunnitelma sisältäisi myös kotiutumisohjelman. Suunnitelmassa tulee huomioida myös seurannan ja arvioinnin merkitys, miten kuntoutustoimenpiteet, muutto ja kotiutuminen ovat edenneet.

Taulukko 4. Koordinointi.

KOORDINOINTI	KOORDINOINNIN HUOLEHTIMINEN	<ul style="list-style-type: none"> - vastuuhenkilön nimeäminen - tiedonkulku, avoin ja rehellinen - ennakointi, aikaa valmistautua, sopeutua - Dokumentointi - Arviointi - Palveluiden oikea aikaisuus
	TUTUSTUMISET	<ul style="list-style-type: none"> - tutustuminen asiakkaaseen - asiakkaan tutustuminen ympäristöön - tukiverkosto - asiakkaan + omaisten toiveet, tarpeet voimavarat - syrjäytymisen vaarat

	SOSIAALISET SUHTEET	<ul style="list-style-type: none"> - yhteisöllisyys - tukiverkostot - vertaistuki - ystävät, läheiset
--	---------------------	---

7.1.4 Tukikeinot

Tämä teema käsittää konkreettisia ja abstrakteja (eli ajatuksen tason) keinoja ja menetelmiä muuton ja kotiutumisen tukemiseksi uuteen ympäristöön. Sopeutumista tukeemuun muassa yhteisöllisyyden luominen, yhdessä tekeminen, mukaan kuuluminen, kotoisuuden/kodinomaisuuden luominen ja turvallisuuden tunteen luominen, sekä asiakaslähtöisen ajattelun. Klemola (2006, 86-88) kuvaa tärkeiksi muuttoprosessissa avointa tiedon saantia, ennakointia sekä osallistamista (asiakas on tasa-arvoinen päätöksenteossa). Kotiutumisprosessia tukee ympäristön muokkaus asiakkaalle sopivaksi, tämä tukee uuteen ympäristöön sopeutumista. Yksityisyyden arvostaminen korostuu esimerkiksi työntekijän kunnioittavalla käytöksellä ja toiminnalla. Tärkeää kotiutumisessa on saada psyykkistä tukea sekä keskusteluapua. Oman ajan saanti ja kiireettömyys ovat tärkeitä asioita myös turvallisuuden luojina. Pikkarainen (2016, 18-21) kuvaa asiakaslähtöisyyttä osana kotiutumisen prosessia. Asioiden, kuten kuntoutusinterventioiden tulee tapahtua asiakkaan ehdoilla. Asiakas on oman elämänsä asiantuntija ja hänet on nähtävä yksilöllisesti. Jokainen haluaa toimia omien tottumuksien mukaan ja tämä tulee näkyä myös työntekijän työotteessa.

Taulukko 5. Tukikeinot

TUKIKEINOT	KONKREETTISET KEINOT	<ul style="list-style-type: none"> - tuki itsenäistymisen taitoihin - yhteisöllisyyden luominen, yhdessä tekeminen, mukaan kuuluminen - fyysisen ympäristön muokkaukseen ja kodinomaisuuden luominen - jatkuvuuden tunteen luominen - sopeutumisen tukeminen
------------	----------------------	---

		<ul style="list-style-type: none"> - avun, tuen saanti, kiireettömyys - yksityisyyden arvostaminen
	ABSTRAKTIT KEI- NOT	<ul style="list-style-type: none"> - vanhempien irrottautuminen - yksilöllisyys ja asiakaslähtöisyys - psyykkisen ympäristön muok- kaantumiskyky ja kodinomaaisu- den luominen - turvallisuuden tunteen luominen

7.2 Tuloksien kuvaus tutkimuskysymyksittäin

Seuraavaksi esittelemme muuttoa ja kotiutumista edistäviä tekijöitä tutkimuskysymyksittäin tiivistettynä. Aiheet nousivat esille tutkimusaineistosta ja ne toistuivat useammassa kuin yhdessä tutkimusaineiston julkaisussa.

Taulukko 6. Mitä tulee huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?

TUTUSTUMISET	<ul style="list-style-type: none"> - tutustuminen asiakkaaseen - asiakkaan tutustuminen ympäristöön - tukiverkosto - asiakkaan + omaisten toiveet, tarpeet voimavarat - syrjäytymisen vaarat
KOORDINOINNIN HUOLEHTIMINEN	<ul style="list-style-type: none"> - vastuuhenkilön nimeäminen - tiedonkulku, avoin ja rehellinen - ennakointi, aikaa valmistautua, sopeutua - Dokumentointi - Arviointi - Palveluiden oikea aikaisuus
OSALLISUUS JA YKSILÖLLISYYS	<ul style="list-style-type: none"> - Yksilölliset asumisen tarpeet - Mahdollisuus osallistua muuttosuunnitelmaan - Mukaan päätöksentekoon - Toiveet asumiseen

Taulukko 7. Millaista tukea tarvitaan muutto ja kotiutumisprosessissa?

KONKREETTISET KEINOT	<ul style="list-style-type: none"> - tuki itsenäistymisen taitoihin - yhteisöllisyyden luominen, yhdessä tekeminen, mukaan kuuluminen - fyysisen ympäristön muokkaantumiskyky ja kodinomaisuuden luominen - jatkuvuuden tunteen luominen - sopeutumisen tukeminen - avun, tuen saanti, kiireettömyys - yksityisyyden arvostaminen
ABSTRAKTIT KEINOT	<ul style="list-style-type: none"> - vanhempien irrottautuminen, oikea tahto - yksilöllisyys ja asiakaslähtöisyys - psyykkisen ympäristön muokkaantumiskyky ja kodinomaisuuden luominen - turvallisuuden tunteen luominen

Taulukko 8. Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?

AUTONOMISUUS	<ul style="list-style-type: none"> - vapaus harrastaa puuhailla - mahdollisuus sisustaa omilla tavaroilla - vapaaehtoisuus muuttaa
TURVALLISUUDEN TUNNE	<ul style="list-style-type: none"> - pysyvyydentunne - tuttuus - jatkuvuuden tunne → rutiinit - ympäristö - kodinomaisuus - kuuluvuuden tunne → hyväksytyksi tuleminen, roolittomuus
YKSITYISYYS	<ul style="list-style-type: none"> - omat tavarat - oma huone
TUEN TARPEET	<ul style="list-style-type: none"> - asiakkaan tuntemus - muuton suunnittelu
SOSIAALISET SUHTEET	<ul style="list-style-type: none"> - yhteisöllisyys - tukiverkostot - vertaistuki - ystävät, läheiset

8 Johtopäätökset ja suositukset

Tutkimusaineistostamme saimme tuloksiksi neljä keskeistä teemaa autismin kirjon henkilön hyvään muuttoon ja kotiutumiseen liittyen. Teemat nousivat esille useassa tutkimusaineiston julkaisuissa. Voidaan siis olettaa näiden teemojen olevan olennaisia tekijöitä muuton ja kotiutumisen prosessissa. Johtopäätöksiin olemme nostaneet tutkimustulokset teemoittain ja peilaamme niitä autismin kirjon erityispiirteisiin.

8.1 Yleiset johtopäätökset

Tutkimustuloksista ilmenee, että osallisuus ja yksilöllisyys ovat yksi tärkeimmistä teemoista suunniteltaessa muuttoa ja kotiutumisen prosessia. Suunniteltaessa muuttoa tulisi asiakas ottaa mukaan jo muuton suunnitteluun ja päätöksenteon eri vaiheisiin. Hänen toiveita ja tarpeitaan tulisi selvittää hyvissä ajoin ja ne tulisi voimavaralähtöisesti kirjata muuttosuunnitelmaan. Uuden ympäristön toimintoja suunniteltaessa tulisi huomioida asiakkaan harrastukset, mieltymykset sekä asiakkaan omat tavat. Henkilökohtainen omaisuus ja irtaimisto lisäävät oman kodin yksilöllisyyttä sekä edistää kotiutumisprosessia.

Autismin kirjon henkilö tarvitsee erityistä apua ja tukea päätöksen tekemiseen, kokonaisuuksien sekä vaihtoehtojen ymmärtämiseen. Ymmärryksen lisäämiseksi ja päätöksenteon tueksi voidaan käyttää erilaisia puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä, AAC-menetelmiä, sekä ongelmanratkaisuharjoituksia. (Kiviranta ym. 2016; Kerola ym. 2011, 125.) Itsenäistymisen valmiuksiin vaikuttaa paljon kyky kommunikoida, osaako henkilö puhua, mikä on hänen sanavarastonsa tai sosiaalistaitojen tila. Usein päätöksenteko- ja toiveiden esittämisen tilanteissa on hyvä olla läsnä autismin kirjon asiakkaalle tuttu

henkilö. Tuttu henkilö tämä voi osaa kysyä asiat oikealla tavalla ja hän ymmärtää autismin kirjon henkilöä paremmin. Myös rauhallinen ympäristö auttaa keskittymään. (Kerola ym. 2009, 35-37, 123-127, 96.) Autismi kirjon henkilön kommunikoinnin pulmista yksi haastavimmista on se, että liikaa luotetaan puhuttuun kieleen vuorovaikutuksessa. Yleisesti voimme sanoa, että autismikirjon henkilöllä puhuttu kieli perustuu ulkoa opittuihin fraasinomaisiin ilmauksiin, jotka saattavat merkitä autismi kirjon henkilölle muuta asiaa kuin mitä he puhuvat. (Kerola ym. 2001,37.) Kuitenkin mielestämme on tärkeää, että autismi kirjon henkilö osallistuu suunnitteluun ja hänet nähdään oman elämänsä asiantuntijana. Koemme, että autismi kirjon asiakkaan toiveet ja tarpeet saadaan näkyviin yksilöllisinä ja hänelle merkityksellisinä voimavaroiltoisella ajattelutavalla. Voimavaroiltoinen ajattelu ja osallisuus voivat johtaa näin ollen hallinnan tunteeseen ja voimaantumiseen/valtaistumiseen. Nämä tukevat elämänhallintaa ja voivat lisätä motivaatiota ottamaan enemmän osaa oman elämän suunnitteluun. (Järvikoski&Härkäpää 2011, 131-153.) Muutokseen valmistautuminen edellyttää riittävää apua ja tukea. Tärkeimmäksi yksilöllisyyden mittariksi nostetaan mahdollisuus vaikuttaa omiin, pieniinkin päivittäisiin asioihin. (Pelto-Huikko, Kaakinen & Ohtonen 2008, 68.) Henkilökohtaiset tavarat ovat mielestämme myös yksi tärkeä osa oman näköistä ja yksilöllistä arkea. Asiakkaalle tulee antaa mahdollisuus sisustaa itse oma asuntonsa omilla tavaroillaan.

Toiseksi tärkeäksi teemaksi tutkimusaineistosta nousi turvallisuus. Turvallisuuden näkökulmasta muuttajalle tulee luoda, sekä auttaa häntä rakentamaan tunne jatkuvuudesta ja pysyvyydestä. Auttaa autismi kirjon asiakasta luomaan kuulumisen tunnetta uuteen kotiin ja yhteisöön. Turvallisuutta luo myös ympäristö. Kodinomaisuus nousi yhdeksi näkyvimmistä ympäristön turvallisuuden luojiksi. Myös yksilöllisyyden huomioiminen lisää koettua turvallisuutta, asuinpaikan on mahdollistettava oman näköinen elämä.

Autismin kirjon henkilöille tuttuus ja rutiinit, joustamaton käyttäytymistyyli, tuovat poikkeuksellisen paljon turvaa (Kerola ym. 2011, 119, 127). Tästä syystä muuttoa suunniteltaessa on hyvä mielestämme tutustua autismin kirjon henkilön päivään ja hänen toimintamalleihin. Rutiinit tuovat pysyvyyden ja jatkuvuuden tunnetta. Ne ovat toimintoja, joita autismin kirjon henkilö osaa jo tehdä ja hän tietää, miten ne etenevät. Arjessa voidaan joutua kuitenkin soveltamaan vanhoja toimintamalleja uuteen ympäristöön sopivaksi. Tämä voi aiheuttaa hetkellistä turvattomuuden tunnetta, kun autismin kirjon henkilö vielä opettelee uutta toimintaa. Hyvä käytäntö mielestämme toimintamallien ja käyttäytymistapojen opetteluun uudessa ympäristössä on saattaen muutto. Saattaen muuttaminen voi olla osa muuton valmistelua. Muuton valmistelun aikana työntekijät vaihtavat tietoa autismin kirjon asiakkaan erityistarpeista, toiveista ja toimintatavoista. Saattaen muuttaminen on konkreettisten tietojen sekä toimintatapojen perehdyttämistä. Tällä tavalla siirtyy myös hiljainen tieto ympäristöstä toiseen. Saattaen muutettaessa autismin kirjon asiakkaalle luodaan turvallisuuden tunnetta uudessa ympäristössä tutuilla henkilöillä, toimintatavoilla ja struktuureilla.

Turvallisuuden tunnetta autismin kirjon henkilöille voidaan lisätä myös struktuurin keinoin (Kerola ym. 2011, 93-96). Strukturoinnilla tarkoitetaan rakennetta, joka selkeyttää toimintaa. Se auttaa hahmottamaan paikkaa, aikaa, tilanteita ja henkilöitä. Strukturoitu toiminta antaa turvalliset ja selkeät raamit ja mahdollistaa näin keskittymisen olennaiseen, eli oppimiseen ja itsenäiseen toimintaan. Päätaavoite strukturoinnilla on tukea autistisen henkilön itseohjautuvuutta. Struktuurit ovat ns. oppimisen rakennustelineitä, niiden avulla voidaan ennakoida tapahtumia, toimintaa ja ihmisiä. Ennakointi on tärkeä osa autismityötä ja se lisää turvallisuuden tunnetta. (Kerola ym. 2009, 169-175.) Tuttuus myös ympäristössä tuo mielestämme jatkuvuuden tunnetta ja näin ollen myös turvallisuutta. Omat tietyt tavarat, joita autismin kirjon henkilö on

tottunut käyttämään arjessaan, on hyvä säilyttää sellaisenaan. Näitä tavaroiden käyttöä tulee mahdollistaa arjessa. Tämä lisää myös kodin tuntua ja näin ollen kotiutumista uuteen ympäristöön. (Vilkko 2010, 35-36.)

Kolmantena teemana tutkimusaineistosta nousi koordinointi. Tämä teema korostaa muuton suunnittelun koordinoinnin tarvetta ja avointa tiedonkulkua. Ennakointia on kuvattu jo yllä yhdeksi autismityön tärkeimmäksi menetelmäksi. Ajoissa aloitettu asumisen suunnittelu tuo aikaa myös ennakoinnille (Ekmark ym. 2010, 5-8). Ensiarvoisen tärkeää erityistarpeita omaavalle henkilölle on rakentaa tuki yksilöllisistä tarpeista (Pelto-Huikko, Kaakinen & Ohtonen 2008, 65-66). Muuttoa suunniteltaessa on hyvä kirjata kaikki muuton vaiheet ylös muuttosuunnitelmaan, joka toimii toisaalta myös kirjallisena sopimuksena tavoitteista ja sisällöstä. Muuttosuunnitteluun on hyvä nimetä yksi työntekijä, joka vastaa muuton koordinoinnista. Työntekijä toimii tukena asiakkaalle ja tämän tukiverkostolle, sekä koordinoi eri tahojen välistä toimintaa. Muuttoa koordinoivan työntekijän kanssa voidaan pohtia, miten asiakkaan omannäköinen elämä lähtee liikkeelle uudessa kodissa. Muuttoa ennen on asiakkaan hyvä tehdä tutustumiskäyntejä tulevaan asuinpaikkaansa, sekä uuden asuinpaikan työntekijöiden käydä tutustumassa asiakkaan tämän hetkisessä toimintaympäristössä. Näin asiakas saa konkreettisesti nähdä tulevan uuden kodin, myös aikaa tutustua tuleviin asuinkumppaneihin, työntekijöihin sekä saa tietoa uuden asuinpaikan järjestelyistä. Työntekijöiden on hyvä käydä tutustumassa asiakkaaseen tämän omassa tutussa ympäristössään. Tutussa toimintaympäristössä asiakas toimii täyden toimintakykynsä mukaan. Käynneillä on hyvä keskustella myös asiakkaan omista toiveista, tarpeista ja tavoitteista, miten hän haluaa hänen kanssaan toimittavan hänen uudessa kodissaan. (Hämäläinen ym. 2009, 14-15.)

Muuttosuunnitelmaan tulee kirjata ylös muuttopäivä ja siihen liittyvät järjestelyt. Muuttotilanteessa helpottaa, kun kaikki asiat on listattu selkeästi näkyville; pakkaaminen, ajankohdat, muuttoapu, uusi osoite, yhteystiedot. Kun

itse muutto on jäsenneily ja järjestelty ennalta, vähentää se ylimääräistä päänvaivaa itse muuttopäivänä. (Hämäläinen ym. 2009, 14-17.) Mielestämme ennakointi sopii hyvin myös kohdennettaessa muuttosuunnitelmaa autismikirjon henkilöille. Kun asiakas ja hänen omaisuutensa on löytänyt paikkansa uudessa kodissa alkaa asiakkaan kotiutuminen. Kun muuttoprosessi on lopussa, tulee sitä arvioida. Lähtökohtaisesti asiakas itse arvioi muuton ja kotiutumisen onnistuneisuutta, miten tyytyväinen hän on. Arvioon osallistuu myös omaiset, asumisen työntekijät ja muut yhteistyötahot. Arvioinnin tukena voidaan käyttää myös erilaisia mittareita, jotka kohdistuvat toimintakyvyn arviointiin. Jos arviointia asiakkaan toimintakyvystä on tehty jo ennen muuttoa, voi niiden tuloksia vertailla keskenään. (Hämäläinen ym. 2009, 16-17.) Muuttosuunnitelman tueksi Pikkarainen (2016, 55-56) ehdottaa kotiutumissuunnitelmaa. Kotiutumissuunnitelma sisältäisi ennalta suunniteltua ohjelmaa yksilönä ja osana yhteisöä, jotta asiakas pääsisi nopeasti *juurtumaan* uuteen ympäristöön ja sen toimintatapoihin. Ajatus kotiutumissuunnitelmasta on mielestämme hyvä, se pitäisi sisällyttää jokaiseen muuttosuunnitelmaan. Myös avoin tiedonvaihto ja keskustelu ovat mielestämme muuton suunnittelun aikana ja kotiutuessa on tärkeää kaikkien prosessiin osallistuvien kesken. Tämä korostui myös tutkimusaineistossa.

Neljänneksi ja viimeiseksi teemaksi tutkimusaineistosta nousi erilaisten tukikeinojen merkitys. Tämä teema sisältää niin konkreettisia kuin ajatuksen tason keinoja, joita tulisi muutto- ja kotiutumisprosessissa huomioida. Teemassa korostuu yksilön asumisen taitojen lisäksi psyykinen ympäristö ja sen vaikutus muuttoon ja kotiutumiseen. Teema korostaa asiakkaan omaa osallistumista ja ympäristön muokkaamista, sekä yhteen kuuluvuuden tunteen mahdollisuuksien luomista. Nämä ovat lähinnä autismin kirjon henkilön ympärillä olevien henkilöiden, tukiverkoston ja työntekijöiden huomioitavia osa-alueita.

Sosiaalisen vuorovaikutuksen haasteet ja vastavuoroisuuden puuttuminen vaikeuttavat autismin kirjon henkilön kaveruussuhteiden luomista. Autismi-

kirjon henkilölle tulee luoda näin ollen tilanteita, joissa hän pääsee osaksi ryhmää ja voi kokea kuuluvansa siihen. (Kerola ym. 2011, 35-45.) Koemme, että tässä korostuu toisaalta myös tutustumisen merkitys. Miten asiakkaalle luoda hänen tavallaan mahdollisuus osallistua yhteisöön. Tämä korostuu myös tutkimusaineistossa yksilöön tutustumisen merkityksenä, mutta myös teoreettisen tiedon tärkeytenä. Vertaisasukastoiminta on mielestämme yksi toimiva menetelmä, joilla kotiutumista voidaan myös tutkimusaineiston mukaan helpottaa. Toinen asuinyhteisön asukas on hyvä opettamaan asuinyhteisön kulttuuria, toimintatapoja ja luomaan ystävyysuhteita, sekä lisätä kuuluvuuden tunteen kasvua.

Tutkimustulokset ja niiden pohjalta jaotellut teemat eivät kuitenkaan mielestämme ole kaiken kattavia. Muutto ja kotiutumisen prosessi ovat jokaisella yksilöllisiä, kuten on kuntoutuminenkin. Jokaisella on omat yksilölliset vahvuudet ja vaikeudet, mitkä aiheuttavat sen, ettei kuntoutuksessa ole vain yhtä oikeaa mallia. Tärkeää sekä keskeistä autismin kirjon asiakkaiden kuntoutuksessa on autismin ja autistisen käyttäytymisen ymmärtäminen. Jotta kuntoutuksessa onnistuttaisiin, olisi opittava ymmärtämään, miten autismin kirjon asiakas ajattelee, tuntee ja toimii.

8.2 Suositukset

Tuloksien pohjalta kokosimme havainnollistavan muistilistan asioista, joita tulisi huomioida muuttoprosessia suunnitellessa. Tällä muistilistalla pyrimme kiteyttämään saamiamme johtopäätöksiä.

Taulukko 9. Muuton suosituslista.

Ennen muuttoa	<ul style="list-style-type: none"> - Nimetään koordinoiva työntekijä - Vertaisasukastoiminnan pohtiminen, nimeäminen ja sisällön suunnittelu - Tutustuminen asiakkaaseen (tiedon kerääminen, kommunikointi menetelmät, toimintatavat) - Asiakkaan toimintamallien soveltaminen uuteen ympäristöön - Asiakkaan tukiverkoston tutustuminen, heidän rooli muutossa ja asiakkaan arjessa - Voimavaralähtöinen asiakkaan ja tämän läheisten toiveiden ja tarpeiden selvittäminen, osallisuuden ja yksilöllisyyden korostaminen - Asiakkaan tutustuminen uuteen ympäristöön (henkilöt, fyysiset tilat, käytännöt ja toimintatavat) - Muuttosuunnitelman sisällön sopiminen ja dokumentointi, - Koordinoivan työntekijän yhteydenpito asiakkaan, tukiverkoston ja yhteistyötahojen kanssa - Uuden ympäristön valmistelu muuttoon (fyysiset tilat ja asuintovereiden informointi)
Muuton aikana	<ul style="list-style-type: none"> - Omien tuttujen tavaroiden merkitys, oman asunnon sisustaminen omannäköiseksi - Uusiin ihmisiin tutustuminen (työntekijät, asuintoverit ym.) ja heidän kanssa toimiminen - Uuteen ympäristöön tutustuminen jatkuu - Osallistuminen uuteen yhteisöön, mahdollisuuksien luominen (kuitenkin omaan tahtiin) - Uusien toimintamallien rakentaminen uuteen ympäristöön - Osallistaminen päätöksentekoon
Kotiutuminen	<ul style="list-style-type: none"> - Uusien rutiinien, toimintamallien ja -tapojen toteuttaminen - Yhteisöllisyyden luominen, kuuluvuuden tunteen merkitys - Osallistaminen päätöksentekoon - Mielekkään tekemisen huomioiminen arjessa (harrastukset, rentoutuminen, puuhastelu)
Arviointi muuton jälkeen	<ul style="list-style-type: none"> - Toimintakyvyn arviointi, etenkin suhteessa edelliseen toimintaympäristöön - Asiakkaan tyytyväisyys, miten vastattiin toiveisiin ja tarpeisiin - Tukiverkoston tyytyväisyys - Asiakkaan ja tukiverkoston toiveet ja tarpeet jatkolle - Työntekijöiden näkemys jatkosuunnitelmista

9 Luotettavuus ja eettisyys

Kaikissa tutkimuksissa arvioidaan tutkimuksen pätevyyttä ja luotettavuutta, reliaabeliutta ja validiutta. Tutkimuksen toistettavuus tukee sen ulkoista luotettavuutta. Tämä tutkimus on toistettavissa muissa toimintaympäristöissä muille ryhmille. Lisäksi tutkimuksen sisäistä luotettavuutta tukee prosessin tarkka ja huolellinen kuvaus sen toteutuksesta ja menetelmistä. Tässä tutkimuksessa luotettavuutta lisäsi myös tutkijatriangulaatio, eli kahden opiskelijan yhteistyö aineistoa kerätessä, analysoidessa ja tulkitsemisessä. (Hirsijärvi ym. 2015, 231-233.) Kun aineistoa haetaan vain yhdellä kielellä voi syntyä kieliharha. Tutkimuksien luotettavuutta lisää myös se, että aineistoa haetaan vieraskielisistä tietokannoista. (Pudas-Tähkä & Axelin 2007, 53.)

Tätä integroivaa kuvailevaa kirjallisuuskatsausta on ohjannut hyvä tieteellinen käytäntö. Eettisyyttä tutkimusta tehdessä ei käsitelty kuin aiheen valinnan osalta. Tutkimuksessa ei tutkittu suoraan ihmistä vaan tieto on saatu muun aineiston kautta. Tutkimuksessamme esimerkiksi salassapitovelvollisuutta tai yksityisyyden suojaa ei tarvinnut ottaa huomioon. Tulokset ovat yleisiä, niitä tulkitessa pitää huomioida asiakkaiden yksilöllisyys.

Tutkimukseen valitut tietokannat ovat virallisia sosiaali-, terveys- ja kasvatustietokantoja. Kriittinen tietokantojen valinta vaikutti myös tutkimuksen aineiston laatuun ja luotettavuuteen. Käytimme opinnäytetyömme tiedonhaussa apuna tiedonhaun ammattilaista. Muokkasimme aineistohaun hakusanoja testihakujen perusteella ennen varsinaista aineistohakua. Haimme tietoa järjestelmällisesti rajaamistamme tietokannoista. Tutkimusaineistona käytimme monipuolisesti erilaisia julkaisuja, kuten artikkeleita, tutkimuksia ja kirjallisuutta. Rajasimme tutkimustulokset vastaamaan tutkimuskysymykseemme. Rajasimme hakutulokset vuodesta 1999, haimme vain mahdollisimman tuoretta tietoa. Aikajanan tuli kuitenkin olla kohtalaisen laaja, sillä opin-

näytetyömme ilmiötä on tutkittu kohtuullisen vähän. Tutkimustuloksien luotettavuutta tukee se, että samat teemat korostuivat ja toistuivat eri tutkimusaineiston julkaisujen välillä. Monipuolisen aineiston käyttäminen tutkimuksessa lisäsi sen luotettavuutta ja eettisyyttä. Tutkimuksen luotettavuutta lisäsi myös vieraskielisen aineiston käyttö.

Tutkimuksen luotettavuutta vähensi tietokantojen tiukka rajaaminen, sillä sen vuoksi jotain olennaista on saattanut jäädä pois aiheen kannalta. Sen lisäksi luotettavuuteen on voinut vaikuttaa aineiston rajaaminen suomen- ja englanninkielisiin julkaisuihin, tämä rajaaminen tehtiin kielitaitomme vuoksi.

10 Pohdinta

10.1 Pohdinta tutkimuksen toteuttamisesta ja johtopäätöksistä

Opinnäytetyömme tavoite oli tehdä teorialähtöistä synteesiä ja muodostaa aikaisempiin julkaisuihin pohjautuvaa kuvausta. Millaisia tekijöitä tulisi huomioida suunniteltaessa kotiutumisen ja muuttamisen prosessia autismin kirjon henkilöille. Opinnäytetyöprosessin aloitimme toukokuussa 2016. Tutkimuksen toteuttaminen kirjallisuuskatsauksen avulla, oli mielestämme hyvä ja johdonmukainen tapa kerätä tietoa ja soveltaa sitä tutkimusongelmaamme.

Aiempaa tutkittua tietoa autismin kirjon asiakkaan erityispiirteet huomioon ottava muuton ja kotiutumisen suunnitelmasta ei ole tuotettu. Kotiutumista ilmiönä on tutkittu jonkin verran, joten löysimme tästä näkökulmasta teoriapohjaista tietoa tutkimusongelmaamme. Muuttoprosessia ja sen suunnittelua on aikaisemmin kuvattu, mutta ne ovat kohdistuneet erityisesti kehitysvammaisille henkilöille. Tutkimusaineisto käsitteli pääsääntöisesti kehitysvammaisia ja ikääntyneitä. Hyödynsimme näiden ryhmien prosessikuvauksia, sillä ne käsittelivät asumispalveluihin muuttoa. Teoreettinen viitekehys myös esimerkiksi kotiutumisesta, tuki saatuja tuloksia tutkimusaineistosta. Koemme päässeemme tavoitteeseemme hyvin, aiemmin tuotettua materiaalia löytyi riittävästi ja saimme siitä koottua synteesin, jossa kuvataan muuttoon ja kotiutumiseen liittyviä tekijöistä. Tuloksissa samat teemat toistuivat aineistojen välillä, mikä tuki ajatustamme niiden tärkeydestä. Rajasimme opinnäytetyön aiheen koskevan vain autismin kirjon henkilöiden muuttoa ja kotiutumisen prosessia, sillä aihetta ei ole tutkittu lainkaan. Tutkimuksen tarpeellisuus nousi molempien työelämästä.

Opinnäytetyöprosessin aikana opimme muuton suunnittelun tärkeyden korostamisen. Muutto ei onnistu edes neurotyypillisten ihmisten kohdalla suunnittelematta. Kun muuttoon lisätään erilaisia käyttäytymisen piirteitä, toiminnan ohjauksen haasteita, tukiverkkoa ja asiantuntijakokoonpanoja tulee muutosta normaalia isompi kokonaisuus hallita. Tässä korostuu etenkin muuttoa koordinoivan työntekijän merkitys. Työntekijällä tulee olla kokonaiskuva prosessista. Mielestämme tässä korostui myös suunnitelman dokumentoinnin tärkeys, sillä kirjoitettuun on aina helpompi palata ja varmistaa asioita. Dokumentoidulla tiedolla voidaan varmistaa kaikkien osapuolien tietoisuus prosessin kulusta ja sisällöstä, tieto tavoittaa samoilla sanoilla kaikki osapuolet. Tämä selkeyttää kokonaisuudessaan prosessin laajuuden hallintaa ja kuvausta.

Opinnäytetyötä tehdessä opimme myös, mitä kotiutuminen ilmiönä on ja miten kotiutumisen tunne voi vaikuttaa ihmiseen kokonaisvaltaisesti. Huomasimme, kuinka valtavan tärkeä osa olisi muuttoa suunniteltaessa huomioida ja edistää myös kotiutumista. Emme aiemmin ole osanneet ajatella kotiutumisen ilmiötä näin laajasti, kuin se opinnäytetyön prosessissa tuli esille. Kun henkilö kokee paikan kodikseen, voi se kohentaa ihmisen toimintakykyä ja mielekkyyttä. Etenkin muuttosuunnitelman tukena oleva kotiutumisen suunnitelma on hyvä työkalu tehdä kotiutumisen merkitys näkyväksi osaksi muuttoa.

Opinnäytetyötä tehdessä heräsi myös kriittisyys asumispalveluiden lain mukaista järjestämistä kohtaan. Valtioneuvoston esityksen laitospalveluiden purun myötä ei erityishuollon asiakkaille ole tarjolla juurikaan muuta asuinpaikkaa, kuin ryhmäkotiasumisen mahdollisuudet. Tämä mielestämme ei ota tarpeeksi huomioon asiakkaiden yksilöllisyyttä, yksilöllisiä tarpeita ja erityispiirteitä. Etenkin autismin kirjjon henkilöille tämä saattaa olla todellinen haaste muuttoprosessissa, miten saada arki toimimaan ryhmäkotiympäristössä, jossa asuu myös muitakin henkilöitä.

Kirjallisuuskatsaus menetelmänä oli meille uusi. Opimme sen prosessin vaiheet. Etenkin aineistohaun tekeminen ja raportointi olivat mielenkiintoinen vaihe. Teoreettinen viitekehys vahvisti aiempaa autismitietouttamme ja auttoi jäsentämään teoriaa aiempaa paremmin. Koimme myös parityöskentelyn hyväksi, sillä keskustelemalla ja peilaamalla toisillemme aineistoa saimme kokonaisvaltaisemman kuvan ja näkemyksen opinnäytetyön aiheesta ja tuloksista.

Aineistohaun prosessissa haasteelliseksi osoittautui aineistohaun hakusanojen täsmentäminen. Ilmiötä kuvaa monet erilaiset termit, mutta käytännössä ne eivät kuitenkaan tuottaneet haluamiamme ja tutkimuskysymyksiin vastaavia tuloksia. Etenkin englanninkielisten hakutermin määrittely oli mielestämme hankalaa. Suoria vastineita ilmiön termeistä ei ole, kuten kotiutumisen-termi. Osalle termeistä löytyi myös monta eri englanninkielistä käännettä, joista kuvaavimman valitseminen oli haasteellista. Jäimme pohtimaan aineistohaun toteutuksessa mahdollisuutta rajata tuloksia, käyttämällä pois sulkevaa rajausta haettavien hakutermin lisäksi. Aineistohaussa tutkimusaineistoa löytyi paljon myös englanninkielisenä, joka ei kuitenkaan päätynyt tutkimusaineistoon. Viimeistään sisällön koko tekstin analyysivaiheessa ne rajautuivat tutkimuksen ulkopuolelle.

Tutkimustuloksissa korostuneet teemat vastaavat mielestämme asetettuun tutkimusongelmaamme hyvin, mutta ei kokonaisvaltaisesti. Teemoissa korostui hyvin yksilöllisyys, osallisuus, muuton koordinoinnin tarve, sekä löysimme konkreettisia keinoja, joilla voidaan edistää muuton ja kotiutumisen prosesseja. Turvallisuus ja turvallisuuden tunteen luomisen käsitteet korostuivat tuloksissa mielestämme jokaisessa tutkimuskysymyksen kohdassa. Tämä onkin asia, jota tulisi huomioida muuttosuunnitelmaa tehdessä ja pohtia syvällisemmin. Mistä juuri tämän asiakkaan turvallisuus ja turvallisuuden tunne rakentuu. Turvallisuus ja turvallisuuden tunne ovat tutkimustuloksien mukaan usein avain kotiutumisen tunteeseen, joka lisää toimijuutta arjessa. Myös

yhteisöllisyys ja yhteisöön kuulumisen tunteet korostuivat monissa tutkimusaineiston julkaisuissa. Muutto suunnitelmaa tehdessä tulisi pohtia, miten muokata uutta ympäristöä ja millaisilla toimilla mahdollistuisi yhteisöllisyyden kokeminen.

Tutkimustuloksissa jäimme kuitenkin kaipaamaan kuntoutuksen jatkumon tärkeyden korostamista. Se ei juurikaan tullut esille omana kokonaisuutenaan tuloksissa. Vaikka henkilön asuinympäristö ja lähi-ihmiset muuttuvatkin, olisi tärkeää turvata jo aloitetun kuntoutuksen jatkuvuus. Asiakas menettää osan toimintakyvystään muuton seurauksena, ellei asiakaskohtaista osaamista juurruteta myös uuteen ympäristöön. Tämä näkökulma olisi ollut myös kuntoutuksen ohjaukselta tukeva teema. Mielestämme aihe voisi olla myös hyvä jatkotutkimuksen aihe. Työssämme olemme löytäneet hyvän muuton ja kotiutumisen elementtejä, joista voisi jatkojalostaa kokonaisvaltaisen prosessikuvauksen autismin kirjon henkilön muuttoprosessista.

10.2 Ammatillinen kasvu

Kun lähdimme suunnittelemaan opinnäytetyömme aiheita keväällä 2016 on sen jälkeen aihe tarkentunut matkan varrella useasti. Kuitenkin aihe on koko ajan perustunut autismin kirjon ympärille, sillä se on vahvasti näkyvässä meidän kummankin työelämässä ja aihe on kiinnostanut meitä koko ajan enemmän. Molemmat työskentelemme autismin kirjon henkilöiden parissa ja muutto on yksi isoimmista asioista, joita asiakkaamme tulevat elämässään kohtaamaan. Silloin koko arjen turvallisuus kyseenalaistuu, kun ihmiset ja toimintaympäristö vaihtuvat. Tämä rohkaisi meitä valitsemaan opinnäytetyömme aiheen koskevan autismin kirjon henkilön muuttoprosessia. Muuttoa on ylipäätään tutkittu jo jonkin verran, mutta opinnäytetyön ohjauksessa

noussut kotiutumisen näkökulma alkoi kiinnostamaan meitä. Siksi valitsimme muuttosuunnittelun näkökulmaksi kotiutumisen.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut iso prosessi, mutta parityöskentelynä tämä on rikastuttanut molempien osaamista ja näkökulmia. Parityössä on saanut tukea toisesta ja jaettua kokemuksia prosessin edetessä. Mielestämme olemme onnistuneet hyvin tekemään työnjaon tasapuolisesti ja aikataulutus on sujunut. Olemme molemmat saaneet tuoda esille omia näkemyksiämme ja olemme saaneet niistä koottua yhteisen näkemyksen opinnäytetyöstä. Työn tekoa on helpottanut myös saman henkisyys ja avoimuus.

Opinnoissamme olemme käyneet läpi kuntoutuksen palvelukokonaisuuksia, -järjestelmiä ja niiden koordinoitua. Tutkimustuloksissa korostui myös koordinaation merkitys, mikä tukee ajatusta siitä, että ammattikunnallemme on tarvetta työelämässä. Olemme oppineet, että yksi tärkeimpiä kuntoutuksen ohjaajan työn tavoitteita on asiakaslähtöisyys. Myös tutkimuksemme tuloksissa korostuu yksilöllisyys, joka on mielestämme tärkeä osa asiakaslähtöisyyttä. Tutkimuksen tuloksen kulkevat näin ollen käsikädessä opinnoissamme oppimiemme asioiden kanssa, samoja asioita korostui.

Opinnäytetyö vahvisti myös omaa teoreettista pohjaamme. Tulevaisuudessa tulemme varmasti työelämässä korostamaan tutkimuksemme tuloksia. Tutkimustuloksien integroiminen työelämään on mielestämme hyvä jatkumo opinnäytetyöllemme. Opinnäytetyön materiaaleja tutkiessa ja analysoidessa meille avautui aiempaa laajempaa koko muutto ja kotiutumisen prosessi. Ilman tämän tyyppistä tutkimusta emme pystyisi jatkossa tarjoamaan asiakasryhmällemme mahdollisimman kokonaisvaltaista muuttoprosessin suunnittelua. Näin ollen tutkimus on tehnyt myös omasta työstämme laadukkaampaa. Mielestämme tutkimuksemme luo hyvän pohjan autismin kirjon erityispiirteet huomioon ottavan muuton suunnitteluun.

Lähteet

- Autismin kirjo. N.d. Autismi ja aspergerliitto ry. Viitattu 2.6.2016. http://www.autismiliitto.fi/autismin_kirjo/autismin_kirjo
- Baird, G. Simonoff, E. Pickles, A. Chandler, S. Loucas, T. Meldrum, D. Charman, T. 2006. Prevalence of disorders of the autism spectrum in a population cohort of children in South Thames: the Special Needs and Autism Project (SNAP). *Lancet*.
- Castrén, M. Kylliäinen, A. 2013. Autistisen käyttäytymisen monitekijäinen tausta. *Lääkärilehti* 8/2013. <http://www.laakarilehti.fi.ezproxy.jamk.fi:2048/tieteessa/katsaus-artikkeli/autistisen-kayttaytymisen-monitekijainen-tausta/>
- Cos, M. 2013. Ikääntymisen vaikutukset autismin kirjojen henkilöihin. Teoksessa *autismin kirjo ja ikääntyminen, käsikirja ammattihenkilöille*. Autismi- ja Aspergerliitto. Vaasa.
- Ekmark, M. Hieniluoma, S. Huotari, I. Leino, S. Puranen, T. 2011. *Omaa kotia kohti*. Painohäme Oy, Ylöjärvi.
- Granfelt, R. 2001. Onko kodittomalla koti? Teoksessa *koti tieteiden risteyksessä*. Toimittanut Jarva, V. Korvela, P. Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Helsinki.
- Heinilä, H. 2001. Kodin merkityksestä. Teoksessa *koti tieteiden risteyksessä*. Toimittanut Jarva, V. Korvela, P. Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Helsinki.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2015. *Tutki ja kirjoita*. 20. Uudistettu painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Porvoo.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. 15. Uudistettu painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Hämeenlinna.
- Janhukainen M. 2002 *Lasten erityishuolto ja opetus Suomessa*. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Johansson, K. 2007. Kirjallisuuskatsaukset - huomio systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen. Teoksessa *Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen*. Toim. Johansson, K., Axelin, A., Stolt, M. & Ääri, R-L. Turku: Digipaino-Turun Yliopisto.
- Juntto, A. 2001. Onko asukkaalla koti? Teoksessa *koti tieteiden risteyksessä*. Toimittanut Jarva, V. Korvela, P. Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Helsinki.
- Kankkunen, P. Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. *Tutkimus hoitotieteessä*. WSOYpro Oy, Helsinki.

Kiviranta, T., Munck, P., Koskinen, S., Tuulio-Henriksson, A. 2016. Kuntoutuminen nuoruudessa ja siirtyminen aikuisuuteen; johdanto. Artikkel. Teoksessa Kuntoutuminen. Toim. Autti-Rämö, I., Salminen, A., Rajavaara, M. ja Ylinen, A. 2016. Kustannus Oy Duodecim.

Kerola, K., Kujanpää, S., Timonen, T. 2009. Autismikirjo ja kuntoutus. PS-kustannus. Jyväskylä.

Kostentausta, T., Sauha-aho, O., Varkila-Saukkola, L. 2013. Autististen lasten ja nuorten hoito ja kuntoutus. Artikkel. Potilaan Lääkäri-lehti 8/13. Viitattu 7.10.2016. <http://www.potilaanlaakarilehti.fi/artikkelit/autististen-lasten-ja-nuorten-hoito-ja-kuntoutus/>

Manninen, A. 2010. Nuorten naisten matka lapsuudenkodista omaan kotiin. Artikkel. Teoksessa Kotia paikantamassa. Toimittanut Vilkkonen, A., Suikkanen, A., Järvinen-Tassopoulos. Lapin yliopisto kustannus. Tampere.

Miller L. 2014. Sensational kids. Hope and help for children with sensory processing disorder (SDP). New York Penguin group.

Moilanen, I., Mattila, M-L., Loukusa, S. & Kielinen, M. 2012. Autismikirjon häiriöt lapsilla ja nuorilla. Artikkel. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 128. Viitattu 28.9.2016. <Http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo10395.pdf>.

Partanen, K. 2010. Voimaa autismin kirjon kuntoutukseen. Autismissäätiö. Juva.

Pelto-Huikko, A., Kaakinen, J., Ohtonen, J. 2008. Saattaen muutettava - kehitysvammaisten laitoshoidon hajauttamisen seurantaraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:29.

Pikkarainen, A. 2007. Ympäristö. Teoksessa Vanheneminen ja terveys. Lyyra, T-M. Pikkarainen, A., Tiikkainen, P. toim. 2007. Edita Publishing Oy.

Pudas-Tähkä, S. & Axelin, A. 2007. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen aiheen rajaus, hakutermit ja abstraktien arviointi. Teoksessa Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Toim. Johansson, K., Axelin, A., Stolt, M. & Ääri, R-L. Turku: Digipaino-Turun Yliopisto.

Sosiaali ja terveysministeriön julkaisuja 2012:15. Valtioneuvoston periaatepäätös kehitysvammaisten henkilöiden yksilöllisen asumisen ja palvelujen turvaamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.

Stolt, M., Routsalo, P. 2007. Tutkimusartikkelien valinta ja käsittely. Teoksessa Johansson K, Axelin A, Stolt M & Ääri R-L (toim.) Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turun yliopisto, Hoitotieteen laitoksen julkaisuja, Tutkimuksia ja raportteja A 51. Turun yliopisto, Turku

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2011. Tautiluokitus ICD-10. Suomalainen 3. uudistettu painos Maailman terveysjärjestön (WHO) luokituksesta ICD-10. Mikkeli.

Tuomi, J. Sarajärvi, A. 2009 laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Kustannus osakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Vilkko, A. 2010. Kohteena koti. Teoksessa Kotia paikantamassa. Toimittanut Vilkko, A. Suikkanen, A. Järvinen-Tassopoulos. Lapin yliopisto kustannus. Tampere.

Vilkko, A. 2001. Koti mielessä. Teoksessa koti tieteiden risteyksessä. Toimittanut Jarva, V. Korvela, P. Helsingin yliopiston kotitalous- ja käsityötieteiden laitos. Helsinki. Autismin kirjo. N.d. Autismi ja aspergerliitto ry. Viitattu 2.6.2016.
http://www.autismiliitto.fi/autismin_kirjo/autismin_kirjo

Vilkko, A. 2000. Riittävästi koti. Artikkel. Janus 8 (3) 2000.

Liitteet

Liite 1. Kirjallisuushaun prosessi

TIETOKANTA	HAKUSANAT	YHTEENSÄ TULOKSIA	OTSIKON MUKAAN HYVÄKSYTTY	TIIVISTELMÄN PERUSTEELLA HYVÄKSYTTY
Melinda	muutt? AND asumin?	75	11	4
	muutt? AND kotiut?	23	3	1
	muutt? AND Itsenäistym?	30	8	2
	homing AND independent	0	0	0
	moving AND independent	26	2	1
	homing AND settle	0	0	0
	koti AND asuminen	285	28	13
Elektra	+muutto +asuminen	2	1	0
	+muutto +kotiut*	0	0	0
	+muutto +itsenäistyminen	0	0	0
	+koti +asuminen	9	0	0
Medic	muutt? asumin?	2	1	0
	muutt? kotiut?	1	0	0
	muutt? Itsenäistym?	0	0	0
	homing independent	2	0	0
	moving independent	0	0	0
	homing, settle	0	0	0
	koti, asuminen	1	0	0
Cinahl	"homing+ independent"	5	0	0
	"moving +independent"	191	1	0
	" homing+ settle"	0	0	0
	"koti+asuminen"	0	0	0
Social Care Online rajaus 2010- 2016	"homing+ independent"	150	0	0
	"moving +independent"	50	13	4
	" homing+ settle"	13	3	0

Liite 2. Kirjallisuushaun tulokset

<p>Granfelt Riitta;</p> <p>Onko kodittomalla koti? Teoksessa Koti tieteen risteyksessä 110 vuotta kotitalousopettajien koulutusta 2001.</p> <p>Artikkeli</p>	<p>Mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?</p> <p>-</p> <p>Millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisprosessissa?</p> <p>-</p> <p>Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Asunto on otettava emotionaalisesti omaksi -> koti - Kuuluvuuden tunne - Yksityisyys, oma rauha - Henkilökohtaiset, omat tavarat → muistot ja mielikuvat luovat kodin tuntua ja turvaa - Voida olla oma itsensä → roolittomuus, vapautuneisuus
<p>Vilkko Anni;</p> <p>Koti mielessä. Teoksessa Koti tieteen risteyksessä 110 vuotta kotitalousopettajien koulutusta. 2001.</p> <p>Artikkeli</p>	<p>Mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?</p> <p></p> <p>Millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisprosessissa?</p> <p>Asukkaan näkökulmasta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yhdessäoloa, yhteistä tekemistä, viihtymistä yhdessä <p>Työntekijän näkökulma:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ympäristön kodinomaisuus - Hyväksyntää: luomalla tuttuutta ja turvallisuutta, jatkuvuuden tuntua ->asukkaille tutut rutiinit ja tavarat - Prosessin tukemista – antaa mahdollisuus päästä osaksi, sopeutua - ”riittävästi koti” määritelmä <p>Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kiinnittymisen tunne: pysyvyys - Autonomisuus - Hyväksyntä omana itsenä - Tuttuus - Omat tavarat - Kodinomaisuus
<p>Pikkarainen Aila;</p> <p>Gerontologisen kuntoutuksen käsikirja osa II. 2016.</p> <p>Käsikirja.</p>	<p>Mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Asiakkaan yksilöllinen asiantuntijuus → tutussa kotiympäristössä toimijuus parhaiten nähtävissä - Osallisuus - Yksilöllisyys, muuttosuunnitelmien erilaisuus - Tutustuminen asiakkaaseen ja tämän lähipiiriin → todellinen toimintakyky ennen muuttoa - Nimetä muuttoa koordinoiva työntekijä

	<ul style="list-style-type: none"> - Kokonaisvaltainen kirjallinen suunnitelma muutosta, mitä ennen, muuttaessa ja sen jälkeisinä kuukausina tapahtuu
	<p>Millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisprosessissa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Työntekijöiden asiakaslähtöisyys →ymmärtää työympäristö asukkaiden kotina -> yksilöllinen huomioiminen - Osallisuuden korostaminen - Työntekijän ammatillinen pohdinta asiakkaan näkökulmasta, mitä uusi ympäristö vaatii asiakkaalta - Vertaisasukas toiminta
	<p>Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vapaa ehtoisuus muuttaa - Hyvä suunnittelu - Tutustuminen paikkaan etukäteen/ tuttu paikka - Työntekijöiden hyvä tutustuminen asukkaaseen ja/tai tämä omaisiin - Läheisten aktiivinen aktivointi
<p>Vilkko Anni; Eletyn tilan kertominen Teoksessa Kotia paikantamassa. 2010. Artikkeli</p>	<p>Mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?</p>
	<p>Millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisprosessissa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tutustua ympäristöön ja sen tarjoamiin mahdollisuuksiin
	<p>Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kotia tehdään toistojen kautta → rutiinit - Turvallisuus - Ihmisten väliset suhteet - Itselleen oleminen - Esine maailma tai tunnelma → saa olla oma itsensä - Kuulumisen tunne - Hyväksytyksi tuleminen - Tutut tavarat, somistus, sisustus - Pysyvyyden tunne
<p>Manninen Aino; Nuorten naisten matka lapsuuden kodista omaan kotiin. Teoksessa Kotia paikantamassa. 2010. Artikkeli</p>	<p>Mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?</p>
	<p>Millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisprosessissa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Perustan muokkaaminen oman näköiseksi
	<p>Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Omat tavarat, esineet - Mahdollisuus valita ja vaikuttaa sosiaalisiin suhteisiin; ystävät, rakkaussuhteet

<p>Nykanen Sirpa; Kot' on paras paikka asua. Kotona asumisen merkitys ikääntyvälle. 2007. Tutkimus ja kehittämishanke.</p>	<p>Mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?</p> <hr/> <p>Millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisosuudessa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Osallisuus, yhdessä tekeminen ja oleminen <hr/> <p>Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?</p> <p>Koskinen 2004</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kotona asumisessa tärkeää on (nämä tulisi huomioida myös palveluasumisessa): - Vapaus, itsemääräämisoikeus, autonomisuus - Itsenäisyys, elämän hallinta - Sosiaalisten suhteiden ylläpito - Ympäristö - Arvostuksen tunne - Tasavertaisuus avunantajien kanssa - Minuuden vahvistaminen - Mahdollisuus ilmaista vapaasti tunteitaan <p>Oswald & Wahl 2001</p> <ul style="list-style-type: none"> - Käyttäjä ystävällinen, turvallinen, itse kalustettu - Vapaus harrastaa, puuhastella - Vierailut sallittu - Kuulumisen tunne <p>Nykanen 2007</p> <ul style="list-style-type: none"> - Autonomia: vapaus, riippumattomuus (harrastaa, puuhailla) - Olosuhteet: turvallisuus, ympäristö, esteettömyys - Tyytyväisyys: valinnan mahdollisuudet, oma halu asua paikassa - Sosiaalisuus; ihmissuhteet - Kodinomaisuus - Turvallisuuden tunne <p>iäkkäille tärkeitä kodissa asumisen asioita, joita tulee huomioida myös palveluasumisessa kodin tunnun lisäämiseksi</p>
<p>Klemola Annukka; Omasta kodista hoitokotiin. 2006. Väitöskirja</p>	<p>Mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?</p> <p>Asukkaiden toiveita:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ympäristö: yksityisyys, kodinomaisuus - Sosiaaliset suhteet: muut asukkaat, läheisten ihmissuhteiden säilyttäminen, hoitajien palvelualltius - Ajanviete: mahdollisuuksia, harrastukset - Autonomisuuden säilyttäminen - Ennakointi: tutustuminen uuteen asuinpaikkaan, ympäristöön - Valmistautumisen aloittaminen ajoissa → sopeutuminen ajatuksen muutosta - Jatkuva, avoin ja rehellinen tiedon välitys/keskustelu - Omaiset mukaan prosessiin - Vastuuhoidajan nimeäminen joka vastaa muutosta - Ajantasainen hoito- ja palvelusuunnitelman laadinta ennen muuttoa yhdessä asiakkaan kanssa

	<p>Millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisprosessissa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Turvallisuuden tunteen säilyttäminen koko muutto-prosessin ajan - Avoin tiedonsaanti koko prosessin ajan muuttoon ja palveluihin liittyvistä asioista - Ennakointia - Ympäristön muokkaus asukkaalle sopivaksi, sopeutuminen helpottuu - yksityisyyden arvostaminen, työntekijä kunnioittaa toimillaan ja käytöksellään - Psykkisen tuen saanti → omahoitajana sama ihminen, jolta kiirettömyyttä keskustelua
	<p>Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toiveiden toteuttaminen - Tuttuus, asumisympäristön tuttuus ennalta, tuttuja ihmisiä/hoitajia - Kodinomaisuus - Elämän hallinnan mahdollisuudet lisäävät kodintuntoa -> kotitöiden mahdollisuus, puuhastelu, vaikutusmahdollisuudet arkirutiineissa - Turvallisuuden tunne, apu saatavilla, kiirettömyys - Yksityisyys, oma huone - Yhteisöllisyys - Omat valokuvat, puhelin
<p>Julie Penfold; A house and a home. 2012 Artikkeli</p>	<p>Mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?</p> <p>Millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisprosessissa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Itsenäisen elämisen taitojen opettelu: ruoka, liikkuminen, talous <p>Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?</p> <p>Kodin tuntua tukee:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yhdessä tekeminen - Tekemisen ideoiminen - Yhteinen kieli - Sosiaalisten suhteiden ylläpito (ystävät, perhe) - Harrastusmahdollisuudet
<p>Riukulehto Sulevi & Rinne-Koski Katja; Asunnosta kodiksi – kotoisuus kolmannen iän asumiskokemuksissa. 2014. Julkaisu</p>	<p>Mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?</p> <p>Millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisprosessissa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kotiutumisen prosessiin tarvitaan osallisuutta, tukea itsenäisyyteen ja itsemääräämisoikeuteen <p>Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?</p> <p>Kodintuntoa tuovat:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Ihmissuhteet; läheiset, huolenpito, ystävät, perhe → yhteiset muistot tuovat kodin tuntua - Omaehtoisuus; vapaus harrastaa, puuhailla, kalustaa, sisustaa oman näköiseksi, - Yksityisyys: olla oma itsensä, rauha pukeutua tai puhua miten haluaa - Turvallisuus: sen kokeminen henkisesti sekä fyysinen koskemattomuus, ympäristö: luonto ympärillä, esteettömyys, kulkuyhteydet - Kulttuuri: taulut, tekstiilit, musiikki, TV, kirjat, pelit, ruuan laitto. Arjen kulttuuriesineet, kuten muumimukit (esineet luovat kodikkuutta – millaisesta mukista kahvit juodaan)
<p>Tuula Puranen;</p> <p>Muuttovalmennus: opas itsenäistyvän kehitysvammaisen muuttajan vanhemmille.</p> <p>2007</p>	<p>Mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tutustuminen, luottamuksen rakentaminen, - Muuttajan elämänhistorian tunteminen - Toiveiden ja avuntarpeiden selvittäminen. - Itsenäistyminen/irrottautuminen - Tuttuja ihmisiä - Luottamus
	<p>Millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisprosessissa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Muuttovalmennuksen ja muuton onnistuminen kuitenkin edellyttävät aina, että vanhemmilla on oikeasti tahtoa kehitysvammaisen perheenjäsenen muuttamiseen. - Apua keskustelusta, vertaistuesta, - Oman elämän suunnittelua (vanhempien) - Muuttovalmennuksessa saatava vertaistuki (vanhemmille)
	<p>Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aikuistuvan kehitysvammaisen lapsen kohtelemisen hänen ikävuosiensa mukaisesti tarkoittaa hänen itsenäistymisensä tukemista ja irti päästämistä. - Muuttovalmennus on osa itsenäistymisen tukemista, ja kun siihen varataan riittävästi aikaa, - Kehitysvammaisen perheenjäsenen vahvuudet ja osaaminen ovat saaneet olla käytössä.
<p>Tarja Jussila;</p> <p>”Kokonainen koti” kehitysvammaisten ihmisten asumisen palvelujen Tarve-projekti Ylitorniolla.</p> <p>2012</p>	<p>Mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Yksilöllisyys - Toiveet, tarpeet - Sopiva asunto - Tukiverkosto - Oman näköinen - Yksityinen - Turvallinen paikka - Ihmissuhteet (kaverit)
	<p>Millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisprosessissa?</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - - Ennakoiva suunnittelu - Yksilöllinen tuki/suunnittelu - Tukiverkosto - Vertaistuki
	<p>Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Palveluiden oikea-aikaisuus - Yksilöllisyys - Toiveet ja tarpeet - Sopiva asunto - Yksilölliset asumisen tarpeet
<p>Lehto Pirkko;</p> <p>Itsenäistyvän nuoren arjen –ja elämänhallinnan tukeminen – Ohjausmenetelmiä Turun Nuortentalossa</p> <p>2016</p> <p>Opinnäytetyö</p>	<p>Mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Strukturointi - Ennakointi - Itsenäistyminen - Motivointi - Sosiaaliset suhteet - Positiivisia asioita
	<p>Millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisprosessissa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Struktuurin pilkkominen ja noudattaminen - Tukiverkosto - Itsetuntoon ja positiiviseen minäkuvaan, - Opiskeluun, työhön ja vapaa-aikaan sekä - Taloudellisiin asioihin
	<p>Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Syrjäytymisen vaara - Tukiverkosto - Strukturointi - Ennakointi
<p>Tuulikki</p> <p>Ylä-Outinen;</p> <p>Ikäihmisten arki: kotona asuvien ja palvelutaloon muuttaneiden ikäihmisten kertomuksia jokapäiväisestä elämästä</p> <p>2012</p> <p>Väitöskirja</p>	<p>Mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Turvallisuuden tunne - Itsenäisyys - Elämän hallinta - Riippumattomuus
	<p>Millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisprosessissa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Turvallisuuden tunteen säilyttäminen
	<p>Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tukiverkoston mukaan ottaminen - Vuorovaikutus - Yksityisyys

<p>Outi Kauno, Anu-Riikka Kupla;</p> <p>Omaan kämppään! Jyväskylänseudun nuorisotasuntojen asukkaiden asumiseen ja itsenäistymiseen liittyvät haasteet ja hyvinvointi</p> <p>2004</p> <p>Opinnäytetyö</p>	<p>Mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Itsenäistyminen - Turvallisuus - Pysyvyyden tunne <hr/> <p>Millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisosuudessa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Terveysten ja hyvinvointiin, - Sosiaalisiin suhteisiin ja taitoihin, - Itsetuntoon ja positiiviseen minäkuvaan, <hr/> <p>Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tukiverkosto - Sos.suhteet - Osallisuus - Yksilöllisyys
<p>Katja Toivanen;</p> <p>”Passaa asua” kehitysvammaisen ihmisen muuton tukeminen ja sopeutuminen uuteen kotiin</p> <p>2002</p> <p>Opinnäytetyö</p>	<p>Mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Palveluiden oikea-aikaisuus - Yksilöllisyys - Toiveet ja tarpeet - Sopiva asunto <hr/> <p>Millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisosuudessa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ennakoiva suunnittelu - Yksilöllinen tuki/suunnittelu - Tukiverkosto <hr/> <p>Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aikataulu - Sosiaaliset suhteet - yksilöllisyys
<p>Maria Katajamäki;</p> <p>”Hei en osaa” nuorten kehitysvammaisten naisten itsenäisen asumisen haasteet</p> <p>2009</p>	<p>Mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Itsenäistyminen - Turvallisuus - Oikea aikaisuus - Yksilöllinen suunnittelu <hr/> <p>Millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisosuudessa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Itsestä huolehtiminen

Opinnäytetyö	<p>Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Osallisuus - Vapaa-ajan merkitys - tukiverkosto
<p>Racelle Hole, Carole A. Robinson, Tim Staiton, Sara Lige, Cameron Crawford</p> <p>Home sharing and people with intellectual disabilities: a qualitative exploration</p> <p>2015</p> <p>Julkaisu</p>	<p>Mitä tekijöitä tulisi huomioida hyvää muuttoa suunniteltaessa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Harjoittaa ennakoivaa suunnitelmallisuutta.
	<p>Millaista tukea tarvitaan muutto- ja kotiutumisprosessissa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sopeudutaan yhteistyöhön omaisten ja muiden sidosryhmien kanssa.
	<p>Mitkä tekijät edistävät muuttoa ja kotiutumista?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Löytää muuttajan ja palvelujentarjoajien keskinäinen sopivuus toisilleen. - Edistää yksilön tukea ja itsenäisyyttä varmistamalla riittävän tehokas tuki.

Liite 3. Tutkimustuloksien teemojen kuvaus

TEEMA	YLÄKÄSITE	SISÄLTÖ
OSALLISUUS JA YKSILÖLLISYYS	AUTONOMI-SUUS	<ul style="list-style-type: none"> - vapaus harrastaa puuhailla - mahdollisuus sisustaa omilla tavaroilla - vapaaehtoisuus muuttaa
	YKSITYISYYS	<ul style="list-style-type: none"> - omat tavarat - oma huone
	OSALLISUUS JA YKSILÖLLISYYS	<ul style="list-style-type: none"> - Yksilölliset asumisen tarpeet - Mahdollisuus osallistua muuttosuunnitelmaan - Mukaan päätöksentekoon - Toiveet asumiseen
TURVALLISUUS	TURVALLISUUDEN TUNNE	<ul style="list-style-type: none"> - pysyvyydentunne - tuttuus - jatkuvuuden tunne -> rutiinit - ympäristö - kodinomaisuus - kuulumisuuden tunne -> hyväksytyksi tuleminen, roolittomuus
	YKSILÖLLISYYS	<ul style="list-style-type: none"> - omat tavarat
KOORDINOINTI	KOORDINOINNIN HUOLEHTIMINEN	<ul style="list-style-type: none"> - vastuuhenkilön nimeäminen - tiedonkulku, avoin ja rehellinen ennakointi, aikaa valmistautua, sopeutua - Dokumentointi - Arviointi - Palveluiden oikea aikaisuus
	TUTUSTUMISET	<ul style="list-style-type: none"> - tutustuminen asiakkaaseen - asiakkaan tutustuminen ympäristöön - tukiverkosto - asiakkaan + omaisten toiveet, tarpeet voimavarat - syrjäytymisen vaarat
	SOSIAALISET SUHTEET	<ul style="list-style-type: none"> - yhteisöllisyys - tukiverkostot - vertaistuki - ystävät, läheiset
TUKIKEINOT	KONKREETTISET KEINOT	<ul style="list-style-type: none"> - tuki itsenäistymisen taitoihin

	<ul style="list-style-type: none"> - yhteisöllisyyden luominen, yhdessä tekeminen, mukaan kuuluminen - fyysisen ympäristön muokkautumiskyky ja kodinomaisuuden luominen - jatkuvuuden tunteen luominen - sopeutumisen tukeminen - avun, tuen saanti, kiireettömyys - yksityisyyden arvostaminen
ABSTRAKTIT KEINOT	<ul style="list-style-type: none"> - vanhempien irrottautuminen, oikea tahto - yksilöllisyys ja asiakaslähtöisyys - psyykkisen ympäristön muokkautumiskyky ja kodinomaisuuden luominen - turvallisuuden tunteen luominen